Lucas Buch

NOVÉ HORIZONTY

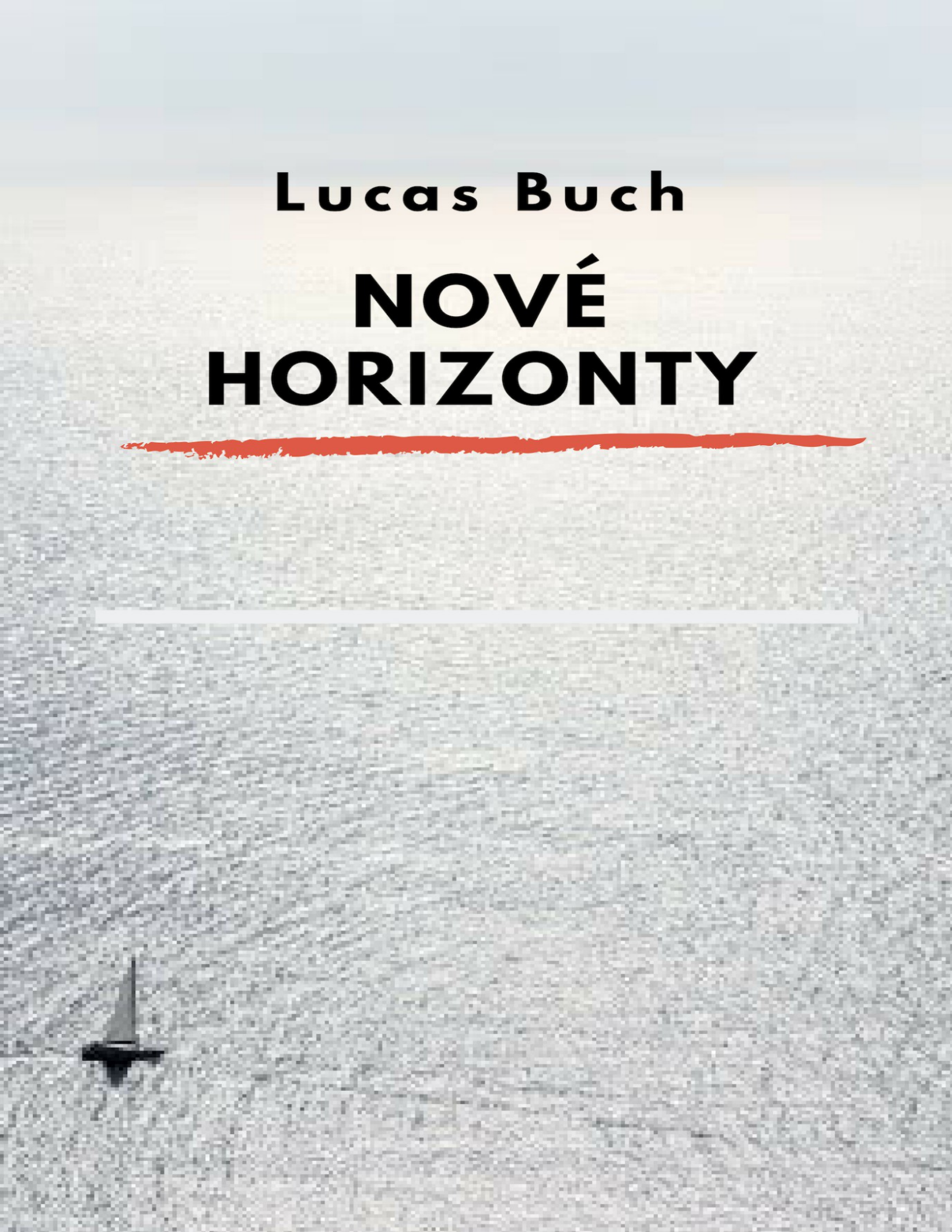

Nové horizonty

Lucas Buch

www.opusdei.sk

Obsah

Obsah
Nové horizonty: „Prvá modlitba Božieho dieťaťa“
Nové horizonty (II): „Ježiš je môj milovaný priateľ“
Nové horizonty (III): „ Z rany na pravej ruke...“
Nové horizonty (IV): „Nehovorte: počúvajte ho.“
Nové horizonty (V): „K Ježišovi skrze Máriu“

Nové horizonty: „Prvá modlitba Božieho dieťaťa“

Vedomie Božieho synovstva všetko mení, zmenilo aj život svätého Josemaríu, keď nečakane objavil tento nový horizont.

„Je čas, aby sme sa vydali hlbšie po cestách kontemplácie uprostred sveta“[1]**.** Prelát Opus Dei týmito slovami vytyčuje jednu zo súčasných priorít. Apoštolát kresťanov je a vždy bol, ***„bohatstvom vnútorného života“***[2]***.*** Hlavne preto, že je odovzdávaním práve tohoto života, a tiež preto, že ak chceme svetu hovoriť o viere, je treba, aby sme jej do hĺbky rozumeli a prežívali ju. V konečnom dôsledku ide aj o to, ako uvádza svätý Josemaría, ***„aby sme sa ponorili do nevýslovnej Božej lásky a mohli ju tak hlásať ľuďom“***[3].

Táto cesta do vnútra má jednu zvláštnosť . Nevedie zo známeho miesta na iné, neznáme miesto: spočíva skôr v hlbšom preniknutí do toho, čo už je známe , čo sa zdá byť jasné, pretože to bolo veľakrát vyslovené. *Odhaľuje* sa na nej niečo, čo sa v skutočnosti vedelo, ale teraz je to spoznávané s novou silou a v novej hĺbke. Svätý Josemaría v súvislosti s touto skúsenosťou hovorí o rôznych „horizontoch“, ktoré sa pred ním nečakane otvárali. To vysvetľuje napríklad vo *Vyhni:* ***„Vo vnútornom živote, rovnako ako v ľudskej láske, je potrebné vytrvať. Áno, musíš si veľakrát opakovane premýšľať to isté, kým neobjavíš nový horizont.***

„A ako je to možné, že som to nevidel dávno, keď je to také jasné?“ spýtaš sa prekvapene. „Jednoducho preto, že sme často ako kamene, po ktorých voda stečie, bez toho, aby do nich vsiakla jediná kvapka.

Preto je potrebné znova a znova premýšľať o tom istom – ono to však nie je to isté -, aby sme nasiakli Božím požehnaním“[4]***.***

„Premýšľať o tom istom“, aby sme sa pokúsili otvoriť sa celému bohatstvu, a tak objavili, že „to nie je to isté“, je to cesta kontemplácie, na ktorú sme pozvaní. Ide o to preplávať more, na ktorom nie je na prvý pohľad nič nové, pretože tvorí súčasť nášho bežného prostredia. Rimania volali Stredozemné more *Mare nostrum*: bolo to pre nich známe more,

more, s ktorým boli zžití. Svätý Josemaría hovorí o objavovaní nových horizontov preto, že ak sa vydáme hlbšie do vôd, o ktorých si myslíme, že ich dobre poznáme, otvoria sa pred nami široké, netušené obzory. Môžeme sa teda na Pána obrátiť slovami svätej Kataríny Sienskej: **„Si ako hlboké more, v ktorom tým viac nachádzam, čím viac hľadám, a čím viac nachádzam, tým viac ťa hľadám“**[5]**.**

Tieto objavy sú prejavom pomoci, ktorú Boh poskytuje kedy chce a ako chce. Naša úvaha nás však môže pripraviť na prijatie tejto pomoci. **„A ako ten, kto predtým tápal v temnote a potom náhle uvidel slnko, čo mu ožiarilo tvár, zreteľne rozoznáva, čo dosiaľ nevidel, tak aj ten, čo prijíma Ducha Svätého, dostane svetlo do duše“**[6]**.**
V nasledujúcich článkoch sa pozrieme na niektoré horizonty, ktoré svätý Josemaría objavil vo svojom vnútornom živote, aby sme sa mohli spolu s ním „ponoriť do bezbrehej Božej lásky“.

Abba Otče!

Jedným z najhlbšie zakorenených presvedčení prvých kresťanov bolo, že sa mohli obracať na Boha ako milované deti. Sám Ježiš ich naučil: **„Vy sa teda modlite takto: Otče náš, ktorý si na nebesiach...“** (Mt 6,9). Predstavil sa Židom ako milovaný Syn Otca a naučil svojich učeníkov, aby robili podobne. Apoštoli ho počuli oslovovať Boha výrazom, ktorý používali židovské deti, keď oslovovali svojich otcov, a po prijatí Ducha Svätého začali sami používať tento výraz. Vzhľadom na zbožnosť Izraela to bola úplná novinka, svätý Pavol však o tom hovorí ako o niečom úplne bežnom a všeobecne známom: **„Dostali ste ducha tých, ktorí boli prijatí za vlastných, a preto môžeme volať: Abba, Otče. Sám Duch spolu s naším duchom dosvedčuje, že sme Božie deti“.** (Rím. 8, 15-16). Bolo to presvedčenie, ktoré prvých kresťanov napĺňalo dôverou a dodávalo im netušenú odvahu. **„Ale ak sme deti, sme aj dedičia: Boží dedičia a Kristovi spoludedičia“.** (Rím 8,17) Ježiš nie je len jednorodeným Synom Otca, ale aj jedným z mnohých bratov (porov. Rím. 8,29; Kol 1,15). Nový život, ktorý priniesol Kristus sa im javí ako život milovaných Božích detí. Nebola to teoretická , abstraktná pravda, ale

niečo reálne, čo ich napĺňalo nesmiernou radosťou. Pekne to dokazuje apoštol Ján zvolaním vo svojom prvom liste: **„Pozrite, akú veľkú lásku nám daroval Otec: voláme sa Božími deťmi a nimi aj sme“.** (1 Jn 3,1).

Božie otcovstvo a jeho úplne jedinečná a nežná láska k človeku je niečím, čo kresťania spoznávajú už od detstva. Napriek tomu sme vyzývaní objaviť to osobným a živým spôsobom, aby tým bol premenený náš vzťah k Bohu. Rozprestrie sa tak pred nami more pokoja a dôvery, nesmierny obzor, ktorý budeme môcť preskúmavať po celý život. Pre svätého Josemaríu to bol nečakaný objav, náhle roztvorenie panorámy, ktorá bola v skutočnosti skrytá v niečom, čo dobre poznal. Bol rok 1931; o veľa rokov neskôr bude spomínať. ***„Mohol by som vám povedať do kedy, do ktorej chvíle a až kam som sa modlil onú prvú modlitbu Božieho syna. V otčenáši som sa naučil volať k Otcovi už ako dieťa; ale cítiť, vidieť, obdivovať Božiu vôľu, aby sme boli jeho deti.... na ulici, v autobuse... – hodinu, hodinu a pol, neviem - ; Abba, Otče!, musel som kričať“***[7].

Počas nasledujúcich mesiacov sa svätý Josemaría k tomuto bodu opakovane vracal. Pri duchovných cvičeniach o rok neskôr si napr. poznačil: ***„Prvý deň. Boh je môj Otec. – A tejto myšlienky sa nevzdám“***[8]***.*** Celý deň uvažoval o Božom otcovstve. Hoci sa nám také dlhé rozjímanie môže zdať spočiatku nepochopiteľné, v skutočnosti je ukážkou toho, ako hlboko ním prenikla skúsenosť s Božím synovstvom. Aj naše stretávanie sa s Bohom v modlitbe a aj kedykoľvek inokedy by sa malo zakladať predovšetkým na dôverčivej odovzdanosti a vďačnosti. Ak má náš vzťah s Bohom dostať takúto podobu, potom je potrebné opäť osobne objaviť, že On chce byť našim Otcom.

Kým je pre mňa Boh?

Možno sme sa tak ako svätý Josemaría naučili už v detstve, že Boh je Otec, ale možno nám zostáva ešte veľký kus cesty, kým svoje synovstvo naozaj zakúsime v celej jeho radikálnosti. Ako môžeme prísť k tomuto objavu?

Na objavenie Božieho otcovstva je potrebné často si obnovovať pravý

obraz Boha. Kým je On pre mňa? Niektorí ľudia si Boha, či už vedome alebo nevedome, predstavujú ako niekoho, kto im vnucuje svoje zákony a trestá tých, ktorí ich neplnia; ako niekoho, kto očakáva, že bude splnená jeho vôľa a kto sa rozzúri, keď to tak nie je; skrátka ako pána, pre ktorého nie sme nič iné ako nevoľníci. Inokedy – a stáva sa to aj kresťanom – je Boh vnímaný ako dôvod, prečo sa treba chovať slušne. Je braný ako príčina toho, že človek ide tam, kam vlastne *nechce,* ale *musí*. Ale Boh ***„nie je žiadny tyran, ani prísny, nezmieriteľný sudca. Je to náš Otec. Upozorňuje nás na naše hriechy a omyly, na našu nedostatočnú šľachetnosť; ale robí to preto, aby nás z nich vyslobodil a ponúkol nám svoje priateľstvo a svoju lásku***“[9].

Problém pochopiť, že **„Boh je láska“** (1 Jn 4,8), môže byť niekedy spôsobený aj krízou, ktorou otcovstvo prechádza v niektorých krajinách. Možno sme sa s tým stretli v rozhovoroch s priateľmi či kolegami: na svojho otca nemajú dobré spomienky a Boh, ktorý je Otec, ich príliš neláka. Keď s nimi budeme hovoriť o viere, môžeme im pomôcť pochopiť, že ich nedostatok je dôkazom toho, ako hlboko majú vpísané otcovstvo v srdci: otcovstvo, ktoré existovalo skôr ako oni, a ktoré ich volá. Priateľ alebo kňaz im môžu svojim láskyplným prístupom pomôcť objaviť lásku Otca **„v ktorom majú pôvod všetky rody na nebi i na zemi“** (Ef 3,14), a zakúsiť túto nehu tiež v „**povolaní byť ochrancom**“[10], ktoré pulzuje v každom z nás a ktoré nachádza svoje vyjadrenie v otcovi či matke, *ktorými už sami sú*, alebo by chceli raz byť. Tak môžu vo svojom vnútri objavovať pravú tvár Boha a spôsob, akým sme ako jeho deti povolaní žiť, s vedomím, že On sa nás pozerá s nekonečnou láskou. Otec totiž nemá svoje dieťa rád preto, čo *robí*, pre jeho výsledky, ale jednoducho *preto, že je to jeho dieťa*. Posiela ho do sveta a snaží sa z neho dostať to najlepšie, vychádzajúc vždy z toho, ako veľmi je to pre neho dôležité.

Táto úvaha môže byť pre nás užitočná zvlášť vo chvíli neúspechu, alebo keď kontrast medzi našim životom a vzormi, ktoré nám predkladá svet, v ktorom žijeme, spôsobí, že o sebe začneme mať nízku mienku. **„Také je naše „postavenie“, to je naša duchovná identita: sme milované deti Boha, navždy. (...). Neprijímať sa, žiť nespokojní a myslieť**

negatívne, znamená neuznať našu najskutočnejšiu identitu. Je to ako otočiť sa opačným smerom, keď na mňa chce Boh spočinúť zrakom, znamená to zhasnúť sen, ktorý pre mňa má Boh. Boh nás miluje takých , akí sme, a žiadny náš hriech, poklesok či pochybenie nezmení jeho mienku“[11]**.**

Poznanie, že Boh je Otec, ide ruka v ruke s tým, že mu dovolíme, aby sa na nás pozeral ako na *veľmi milované deti*. Pochopíme tak, že naša hodnota *nezávisí* od toho, čo máme – na našich schopnostiach – alebo na tom, čo robíme – na našich úspechoch -, ale na Láske, ktorá nás stvorila, ktorá o nás snívala a *vyvolila* si nás **„ešte pred stvorením sveta“** (Ef 1,4). V reakcii na chladnú predstavu o Bohu, ktorú dnešný svet občas máva, chcel Benedikt XVI. pripomenúť už na začiatku svojho pontifikátu, že „**nie sme náhodným a nezmyselným produktom vývoja. Každý z nás je plodom Božej myšlienky. Každý z nás je chcený, každý je milovaný, každý je nutný“**[12]. Má táto myšlienka skutočný dopad na náš každodenný život?

Dôverčivá nádej Božích detí

Svätý Josemaría veriacim Opus Dei často pripomínal, že ***„základom nášho duchovného života je vedomie nášho Božieho synovstva“***[13]. Prirovnával ho k ***„šnúrke, ktorá spája perly nádherného veľkého náhrdelníka. Božie synovstvo je takouto šnúrkou, na ktorú sa navliekajú všetky čnosti, pretože sú to čnosti Božieho dieťaťa“***[14]. Prosiť Boha, aby nám otvoril tento obzor, ktorý podopiera a utvára celý náš duchovný život, má preto zásadný význam.

Šnúrka Božieho synovstva sa premieňa na **„každodenný postoj dôveryplnej odovzdanosti“**[15], postoj charakteristický pre deti, obzvlášť keď sú malé. Božie synovstvo bolo preto v živote a v spisoch svätého Josemaríu často spájané s duchovným detstvom. Či dieťaťu, ktoré sa učí jazdiť na bicykli, vadia opakované pády? Nič pre neho neznamenajú, kým má na blízku svojho otca, ktorý ho povzbudzuje, aby to skúšal znova. N tomto sa zakladá jeho dôveryplná odovzdanosť. „Otecko hovorí, že to

zvládnem... tak do toho!“

Vedomie Božieho synovstva je tiež istotou, o ktorú sa môžeme oprieť pri uskutočňovaní poslania, ktoré nám Pán zveril. Budeme sa cítiť ako onen syn, ktorému otec hovorí: **„Syn môj, choď dnes pracovať do vinice“** (Mt 21,28). Možno sa nás spočiatku zmocnia pochybnosti alebo nám napadne tisíc dôvodov proti, ale vzápätí si uvedomíme, že nás o to prosí náš Otec, ktorý nám tým prejavuje nesmiernu dôveru. Naučíme sa ako Kristus odovzdávať sa do Otcových rúk a z celého srdca mu hovoriť: **„Nie ja, ale čo ty chceš“** (Mk 14,36). Svätý Josemaría nás svojim životom naučil, ako sa chovať podľa Kristovho vzoru: ***„Ja sám som sa roky snažil opierať sa o túto radostnú skutočnosť. Moja modlitba bola vždy rovnaká, len mala iné zafarbenie. Hovoril som napríklad: Pane, ty si ma poslal práve sem; ty si mi zveril to, či ono a ja ti dôverujem. Viem, že si môj Otec. Vždy som videl, že malé deti sú si úplne isté svojimi otcami“***[16]. Nepopierame, že sa vyskytnú problémy. Budeme im však čeliť s vedomím, že nech sa stane čokoľvek, všemohúci Boh je s nami po našom boku a stará sa o nás. On dá, čo si predsavzáme, pretože je to koniec-koncov jeho dielo; urobí to možno inak, ale zato lepšie. ***„Keď skutočne stratíš sám seba v Pánovi, naučíš sa byť spokojný so všetkým , čo príde, a nestrácať vyrovnanosť, ak tvoje úlohy – napriek tomu že si do nich vložil všetko svoje úsilie a použil všetky vhodné prostriedky – nedopadli podľa tvojich predstáv. Dopadli ale tak, ako chcel Boh“***[17].

Pestovať „vedomie Božieho synovstva“

Všimnite si, že svätý Josemaría nehovoril, že základom ducha Opus Dei je *Božie synovstvo*, ale *vedomie* Božieho synovstva. Nestačí *byť* Božím dieťaťom, musíme si *byť vedomí* toho, že sme Božie deti tak, aby tým náš život získal *zmysel*. Takáto istota v srdci je tým najpevnejším základom; pravda o našom Božom synovstve začne vďaka tomu pôsobiť a bude mať konkrétne dôsledky pre náš život.

Ak si chceme takéto *vedomie* pestovať, mali by sme sa do Božieho synovstva ponoriť hlavou i srdcom. Najskôr *hlavou*, rozjímaním nad tými

úryvkami Písma, ktoré hovoria o Božom otcovstve, o našom synovstve, o živote Božích detí. Inšpiráciou pre túto modlitbu môžu byť mnohé texty svätého Josemaríu o našom Božom synovstve[18] alebo úvahy iných svätcov a kresťanských spisovateľov[19].

Srdcom sa môžeme vnoriť do nášho Božieho synovstva tak, že sa s dôverou obrátime na Pána, zveríme sa do jeho Lásky, slovami, či bez slov obnovíme náš synovský prístup a budeme sa snažiť neustále myslieť na Jeho Lásku k nám. Jedným zo spôsobov ako to urobiť, je obrátiť sa k Nemu krátkymi invokáciami alebo strelnými modlitbami. Svätý Josemaría navrhoval: ***„Volaj ho Otcom veľakrát za deň a povedz mu - sám vo svojom srdci – že ho máš rád, že ho miluješ, že si hrdý na to, že si jeho syn a že si tým silný“***[20]***.*** Môžeme tiež použiť nejakú krátku modlitbu, ktorá nám pomôže vykročiť do nového dňa s istotou prameniacou z vedomia, že sme Božie deti, alebo zakončiť deň s vďačnosťou, ľútosťou a nádejou. Pápež František navrhoval mladým ľuďom nasledujúcu modlitbu: **„Pane, ďakujem ti, že ma máš rád; som si istý, že ma máš rád, daj, nech si zamilujem svoj život! Nie svoje zlyhania, ktoré je potrebné napraviť, ale život, ktorý je veľkým darom: je čas milovať a byť milovaný“**[21].

Vrátiť sa do otcovského domu

Rodina sa označuje za „miesto, kam sa vraciame,“ kde načerpáme nové sily a nachádzame odpočinok. Je to hlavne preto , že rodina je **„svätyňou lásky a života“**[22], ako s obľubou hovorieval svätý Ján Pavol II. V nej opäť nachádzame Lásku, ktorá dáva zmysel a hodnotu nášmu životu, pretože je pri jeho zrode.

Cítiť sa ako Božie deti nám tak isto dovoľuje prísť s dôverou za Bohom, keď sme unavení, keď sa k nám niekto nezachoval správne alebo sa cítime zranení.... alebo aj vtedy, keď sme ho urazili. *Vrátiť sa k Otcovi* je ďalší spôsob, ako žiť v „nádeji plnej odovzdanosti“. Bude užitočné zamyslieť sa nad podobenstvom o otcovi, ktorý mal dvoch synov, zachytenom svätým Lukášom (porov. Lk 15, 11-32): ***„Boh na nás čaká***

s otvoreným náručím ako onen otec v podobenstve, hoci si to nezaslúžime. Na našej vine nezáleží. Ako u márnotratného syna, stačí len otvoriť srdce, túžiť po otcovom dome a tešiť sa z Božích darov, vďaka ktorým sa voláme Božími deťmi a ktorými v skutočnosti sme, hoci dosť často nekonáme podľa jeho milosti“[23].

Onen syn asi ani nepomyslel na bolesť, ktorú spôsobil svojmu Otcovi: cnelo sa mu hlavne za vľúdnym zaobchádzaním, ktoré mal v otcovskom dome (por. Lk 15, 17-19). Vydáva sa tam s tým, že nebude viac ako len jedným z *nádenníkov*. Otec ho však víta – ide ho hľadať, objíma ho a zahŕňa bozkami – s tým, že mu pripomína jeho najhlbšiu identitu: *je jeho synom*. Ihneď nariadi, aby mu vrátili šaty, topánky, prsteň... znaky synovstva, ktoré ani jeho zlé konanie nedokázalo zmazať. **„Išlo predsa o jeho vlastného syna. A tento vzťah nemohol byť odstránený, ani žiadnym konaním zrušený“**[24].

Hoci občas môžeme Boha vidieť ako Pána a seba ako služobníkov, alebo ako chladného sudcu, On zostáva verný svojej otcovskej Láske. Môcť za Ním prísť potom, čo sme padli, je vždy úžasnou príležitosťou, na to, aby sme si to overili. Zároveň sa nám tým zjavuje naša vlastná identita. Nejde len o to, že On sa rozhodol, že nás bude len tak pre nič milovať, ale o to, že skutočne *sme* - pôsobením milosti – *Božie deti. Sme* Božie deti a nič a nikto nám túto dôstojnosť nemôže zobrať. Dokonca ani my sami. Nikdy preto nedopusťme, aby sa nás pre naše slabosti a hriechy – vedomé a dobrovoľné – zmocnila beznádej. Ako hovoril svätý Josemaría, ***„nie je to posledné slovo. Posledné slovo povie Boh, a je to slovo vykúpenia a zľutovania, slovo lásky, teda slovo o našom synovstve“***[25].

Zamestnaní láskou

Vedomie Božieho synovstva všetko mení, tak ako zmenilo aj život svätého Josemaríu, keď nečakane objavil tento nový horizont. Vo vnútornom živote nastane obrovský rozdiel, keď ho nebudeme stavať na pokroku alebo na predsavzatiach, ale zameriame ho na Lásku, ktorá nás predbieha a očakáva.

Keď je pre človeka dôležitejšie to, čo sám *robí*, potom sa bude jeho vnútorný život takmer výlučne točiť okolo osobného rastu. Takýto spôsob života ho nielenže vystavuje nebezpečenstvu, že časom ponechá Božiu lásku ležať zabudnutú niekde v kútiku duše, ale aj že zmalomyseľnie, pretože povedie boj, v ktorom bude stáť pred porážkou sám.

Naopak, ak sa zameriame na to, čo *robí Boh*, keď sa ním necháme každý deň milovať a dennodenne budeme prijímať jeho spásu, dostane tento boj iný nádych. Keď zvíťazíme, úplne prirodzene nás naplní vďačnosť a chvála; keď budeme porazení, bude náš vzťah k Bohu spočívať v dôvernom návrate k Otcovi, v prosbe o odpustenie a v tom, že sa ním necháme objať. Rozumie sa tým, že **„Božie synovstvo nie je zvláštnou čnosťou s vlastnými úlohami, ale trvalý stav subjektu čností. Nejednáme preto ako Božie deti prostredníctvom určitých skutkov: všetko naše konanie, naše čnosti môžu a majú byť uplatňovaním Božieho synovstva“**[26].

Pre toho, kto túži každý deň prijímať Božiu Lásku, neexistuje prehra. Dokonca aj hriech sa môže stať príležitosťou na to, aby sme si pripomenuli, že sme deti a vrátili sa k Otcovi, ktorý nám vždy vyjde v ústrety so slovami : „Syn môj, syn môj!“ Z toho istého vedomia sa zrodí – tak ako to bolo u svätého Josemaríu – sila, ktorú potrebujeme, aby sme mohli opäť kráčať za Pánom: ***„Som presvedčený: vy a ja uvidíme s týmto svetlom a s pomocou milosti, čo všetko musí byť spálené, a spálime to; čo musí byť vytrhnuté, a vytrhneme to; čo musí byť obetované, a obetujeme to“***[27]. Nebudeme sa však pri tom stresovať ani zmalomyseľnieť, budeme sa snažiť nezamieňať ideál kresťanského života za perfekcionizmus[28]. Vo svojom živote budeme upierať svoju pozornosť na Božiu Lásku k nám, budeme zamestnaní láskou. Budeme ako malé deti, ktoré objavili niečo z lásky svojho otca a chcú sa mu za to tisícorakým spôsobom odvďačiť a opätovať mu to maximálnou láskou, ktorej sme schopní – či už jej je málo alebo veľa.

Nové horizonty (II): „Ježiš je môj milovaný priateľ“

Svätý Josemaría vedel, že ho neustále sprevádza Ježiš, „veľký Priateľ“, ktorý rozumie našim starostiam a úzkostiam, pretože „je tiež človekom“.

Evanjeliá ukazujú Ježiša v nepretržitom kontakte s najrozličnejšími ľuďmi: s chorými, ktorí hľadajú uzdravenie, s hriešnikmi, ktorí túžia po odpustení, so zvedavcami a dokonca aj so sliedičmi... Predovšetkým sa však okolo Majstra pohybujú jeho priatelia. Ježiš nazýva svojich učeníkov: **„mojimi priateľmi“** (Lk 12,4). Je dojímavé vidieť Pána pri Lazárovom hrobe; jeho pohnutý plač vedie Židov k poznámke: **„Pozrite, ako ho miloval“** (Jn 11,36). Neskôr, pri Poslednej večeri, vysvetlí Pán apoštolom zmysel svojej smrti na kríži: **„Nikto nemá väčšiu lásku ako ten, kto položí život za svojich priateľov“** (Jn 15,13). A na ich prekvapenie dodá: **„Už vás nenazývam sluhami, pretože sluha nevie, čo robí jeho pán. Nazval som vás priateľmi, pretože som vám povedal všetko, čo som počul od svojho Otca“** (Jn 15,15).

Ježiš nás robí svojimi priateľmi preto, že nás miluje. Dar Ducha svätého nás stavia do nového vzťahu s Bohom. Dostávame rovnakého Kristovho Ducha, ktorý nás robí synmi Otca a uvádza nás do dôverného vzťahu s Ježišom: presnejšie povedané stotožňuje nás s ním. Nenarúša však pritom našu individualitu ani neničí našu osobnosť. Zjednotenie s Kristom ide ruka v ruke s priateľstvom s Ježišom. Život v milosti otvára cestu osobnému rovnocennému vzťahu s Bohom: spoznávame ho v jeho tajomstve a môžeme konať ako On. Táto hlboká jednota poznania a úmyslov umožňuje, aby sme i napriek tomu, že sme úbohé tvory, zakusovali Boha – ako hovoril svätý Augustín – vo svojom najvnútornejšom vnútri a mohli chcieť a usilovať sa o to isté, čo On. Práve v onom - *idem velle, idem nolle*, to isté chcieť a to isté nechcieť – spočíva priateľstvo.

„Ďalší horizont“

Ešte ako veľmi mladý sa svätý Josemaría naučil, že Ježiš je priateľ, výnimočný priateľ. Túto mnohoročnú skúsenosť preniesol do jedného bodu *Cesty*. ***„Vyhľadávaš spoločnosť priateľov, ktorí ti svojimi rozhovormi, svojou náklonnosťou, svojim priateľstvom uľahčujú vyhnanstvo tohto sveta..., aj keď ťa priatelia niekedy zradia. – Nevidím na tom nič zlého.***

Ale... ako to, že nevyhľadávaš každý deň usilovnejšie spoločnosť a rozhovor s veľkým Priateľom, ktorý ťa nikdy nezradí?“[29]

Bolo to niečo, čo sa naučil pred mnohými rokmi, a čo jeho životopisci dávajú do súvislosti s radou, ktorú dostal od duchovného vedenia v seminári.[30] Počas života sa v ňom toto priateľstvo s Kristom postupne prehlbovalo. Dôležitý okamih vo vývoji nastal pravdepodobne v čase, kedy sa pred ním roztvorila nesmierna panoráma jeho Božieho synovstva. Na duchovných cvičeniach v Segovii napísal: ***“Prvý deň. Boh je môj Otec. – A tejto myšlienky sa nikdy nevzdám. – Ježiš je môj milovaný Priateľ! (ďalší vzrušujúci objav), ktorý ma miluje bláznivou láskou svojho božského Srdca. Ježiš..., môj Boh, ... ktorý je aj človekom“***[31].

Popisuje to ako „ ďalší úžasný objav“ – prvým objavom bolo Božie otcovstvo -, čiže niečo, čo už poznal, čo sa však teraz pred ním otváralo novým spôsobom. Tento objav bol pre svätého Josemaríu v prvom rade zdrojom útechy. Vtedy, na začiatku tridsiatych rokov, mal pred sebou obrovskú úlohu: splniť poslanie, ktoré mu zveril Boh 2. októbra 1928. Bolo mu zverené posolstvo, ktoré mal odovzdať všetkým ľuďom a realizovať ho v Cirkvi. Mal to však urobiť ***„s úplným nedostatkom hmotných prostriedkov: iba dvadsať šesť rokov, Božia milosť a dobrá nálada“***[32]. Panoráma, ktorá sa pred ním vďaka tomuto novému objavu otvorila, bola pre neho uistením, že na poslanie nebol sám. Sprevádzal ho Ježiš, jeho Priateľ, ktorý dokonale rozumel všetkým jeho starostiam a úzkostiam, pretože On je tiež človekom“.

Srdce Ježišovo predstavovalo pre svätého Josemaríu dvojitý objav: jednak objav „nesmiernej Pánovej lásky“, lebo ***„Srdce Ježišovo je Srdcom večného Boha“***[33], a jednak objav Ježišovho chápavého a nežného

prístupu k jeho vlastným obmedzeniam, ťažkostiam a pádom. Vo chvíľach modlitby pravdepodobne zažil to, čo napísal v jednom bode *Cesty*: ***„Ježiš je tvoj priateľ. – Priateľ. – So srdcom z mäsa, ako to tvoje. – S očami plnými dobroty, ktoré plakali pre Lazara... – A miluje ťa tak, ako miloval Lazara“***[34]. Táto súčasne božská i ľudská láska, nekonečná a vrúcna, mu mala byť pevnou oporou umožňujúcou postupovať za každých okolností dopredu. Poskytovala navyše realizmus a novú naliehavosť celému jeho vnútornému životu[35].

Cesta otvorená všetkým

Svätý Josemaría povzbudzoval ľudí, ktorí s ním boli v kontakte, aby sa vydali po ceste priateľstva s Kristom. Vysvetľoval im, že styk s Majstrom si nevyžaduje žiadne prehnané formality ani zložité metódy. Stačí za ním jednoducho prísť, ako za ktorýmkoľvek priateľom. Tak sa k nemu napokon chovali tí, ktorí ho mali najradšej, keď ešte žil medzi nimi. ***„Všimol si si, s akou láskou a dôverou jednali s Kristom jeho priatelia? Úplne prirodzene mu Lazárove sestry vmietli do tváre jeho neprítomnosť: ‚Pane, volali sme ťa, keby si tu bol...!´ Povedz mu pomaly: ‚Nauč ma, Pane, jednať s tebou tak láskyplne a priateľsky ako Marta, Mária a Lazar. Tak s tebou jednalo aj prvých Dvanásť, hoci ťa spočiatku možno nasledovali z nie príliš nadprirodzených dôvodov“***[36].

Mladí ľudia, ktorí prichádzali za svätým Josemaríom, žasli nad prirodzenosťou, s ktorou sa obracal na Pána, a povzbudzoval k nej aj ostatných. Túto cestu presadzoval neúnavne po celý svoj život. Jeden z prvých glosátorov učenia svätého Josemaríu, to vyjadril nasledovne: **„Na to, aby vzniklo takéto priateľstvo je potrebné, aby sme sa s Ním ty i ja zblížili, aby sme ho spoznávali a milovali“**[37]. Priateľstvo si vyžaduje vzájomný kontakt, a to je prvé, k čomu nás objavenie Ježiša ako priateľa povzbudzuje. ***„Napísal si mi: ´Modliť sa, je hovoriť s Bohom. Ale o čom?´- O čom? O ňom, o sebe, o radostiach, o starostiach, o úspechoch, o neúspechoch, o ušľachtilých ambíciách, o každodenných starostiach...., o slabostiach! A k tomu vzdávanie***

vďaky a prosby a láska a zadosťučinenia. Jednoducho: Spoznať ho a spoznať seba, stýkať sa!“[38].

V týchto slovách zaznieva ono *noverim Te, noverim me*, o ktorom hovoril svätý Augustín: „**Pane, nech spoznám Teba, nech spoznám seba“**[39]; a onen **„dôverný vzťah priateľstva, častý rozhovor ‚medzi štyrmi očami´ s Tým, o ktorom vieme, že nás miluje“**[40] svätej Terézie. Osobný vzťah s Ježišom Kristom: to je to, čo oživuje vnútorný život. A pre tých, ktorí sa usilujú dosiahnuť svätosť uprostred sveta, spočíva takýto vzťah v tom naučiť sa vidieť Krista vo všetkých udalostiach každodenného života a viesť s ním nepretržitý rozhovor.

Nejde pritom o neuskutočniteľný ideál – je veľa tých, ktorým sa to v ich živote podarilo. V bežnej práci, v rodinnom živote, na uliciach miest a na vidieku, na horských chodníkoch a na mori... všade môžeme spoznať Krista, ktorý na nás čaká a pomáha nám ako priateľ. Svätý Josemaría nespočetnekrát opakoval, že ***„my, Božie deti, sa musíme stať kontemplatívnymi ľuďmi, ktorí si uprostred hučiaceho davu vedia nájsť stíšenie duše a viesť tak nepretržitý rozhovor s Pánom. A vedia sa na neho pozerať, tak ako sa pozeráme na svojho Otca, na vrúcne milujúceho Priateľa“***[41]. Do našej modlitby sa zmestí celý náš život, tak ako to býva v priateľských rozhovoroch, kde sa hovorí o všetkom.
V Skutkoch Apoštolov sa hovorí, že po svojom zmŕtvychvstaní Pán okolo seba zhromaždil svojich učeníkov a hovorili spolu in ***„multis argumentis. Hovorili o mnohých veciach, o všetkom, čo ich zaujímalo: besedovali spolu“***[42].

Okrem tohto trvalého spojenia, ktoré vlastný život premieňa na tému rozhovoru s Bohom, by sme sa mali snažiť Boha viac *spoznávať* a hľadať na *miestach*, kde si vyslovene prial byť prítomný. Pozrime sa na tri z nich.

Rozprávanie Pánových priateľov

Evanjelisti pod vedením Ducha Svätého zaznamenali najdôležitejšie spomienky na Majstra. „Svätý Josemaría bol do Ježiša zamilovaný, a preto nebola Biblia, a zvlášť evanjeliá, v jeho rukách iba peknou knihou na

čítanie, v ktorej možno nájsť užitočné rady, ale miestom stretnutia s Kristom“[43].

Tí, ktorí prichádzali do kontaktu s prácou Diela, ihneď pochopili, že onen mladý kňaz bol človekom, ktorý žil v dôvernom spojení s Bohom. Tento jeho dôverný vzťah bolo jasne vidieť v jeho kázňach: **„Obracal sa k svätostánku a hovoril s Bohom tak, akoby hovoril s nami, mali sme pocit, akoby sa ocitol medzi Pánovými učeníkmi a apoštolmi, akoby sme boli jednými z nich“**[44]. Taký istý spôsob prístupu k Písmu odporúčal svätý Josemaría aj neskôr. Určite sme už veľakrát rozjímali o nasledovných slovách: ***„Dám ti radu: snaž sa vo svojej modlitbe zamiešať ako ďalšia osoba medzi ostatných účastníkov diania na niektorých miestach v evanjeliu. Najskôr si predstav príslušný výjav alebo tajomstvo, ktoré ti pomôže sústrediť sa na meditáciu. Potom premýšľaj a uvažuj o Učiteľovom chovaní a o jeho živote: o jeho nežnom srdci, o jeho pokore, o jeho čistote, o jeho plnení Otcovej vôle. Potom mu rozprávaj, ako je to s tebou v podobných situáciách, čo sa ti obyčajne stáva, čo sa práve teraz deje. A dávaj dobrý pozor, pretože ti bude možno chcieť niečo naznačiť: človek si v takej chvíli môže uvedomiť veľa vecí, môžu sa objaviť výčitky svedomia“***[45].

Touto radou nám svätý Josemaría odhaľoval tajomstvo svojej duše. Blahoslavený Álvaro del Portillo o tomto postoji k Písmu povedal: **„Živý a dôverný kontakt s Kristom, s jeho matkou Máriou, s Máriou a Lazarom, s Jozefom z Arimatie a Nikodémom, s Emauzskými učeníkmi, so svätými ženami: to je dôsledok a výsledok neustáleho rozhovoru, pri ktorom prežívame scény z evanjelia, akoby sme boli jednými z jeho ďalších účastníkov“**[46].

Platnosť takéhoto spôsobu modlitby je dosvedčená životom a učením mnohých svätých. Je to rovnaká cesta, akú odporúčali novodobí pápeži, ktorí zdôrazňovali, že je dôležité pristupovať k evanjeliu v duchu modlitby a odporúčali *lectio divina*. Znamená to čítať evanjelium bez náhlenia, pozorne. Po prečítaní nejakého úryvku sa môžeme na chvíľu zastaviť a zamyslieť sa nad tým, „aké to asi bolo?“ Potom sa môžeme vžiť do scény „ako jedna z postáv“, predstaviť si tváre ľudí, Ježišovu tvár.

Potom sa pokúsime pochopiť zmysel Ježišových slov s vedomím, že veľakrát budeme potrebovať nejaké vysvetlenie, pretože ide o starý text pochádzajúci z kultúry, ktorá sa od tej našej v mnohom líši. Je preto dobré mať k dispozícii verziu textu s dostatočnými vysvetlivkami a opierať sa o dobré knihy o evanjeliu a Písme.

Potom si môžeme text prečítať ešte raz a položiť si otázku: **„Pane, čo hovorí tento text mne? Čo chceš týmto posolstvom zmeniť v mojom živote? Čo mi v tomto texte vadí? Prečo ma toto nezaujíma?“ Alebo: „Čo sa mi páči, čo vo mne toto slovo podnecuje? Čo ma priťahuje? Prečo ma priťahuje?“**[47] Možno si spomenieme na niekoho blízkeho, kto potrebuje pomoc, možno si spomenieme , že by sme mali niekoho poprosiť o odpustenie... Napokon sa skúsme zamyslieť: ako môžem svojim životom odpovedať na to, o čo ma Ježiš v tomto texte žiada? ***„A dávaj dobrý pozor, pretože ti možno bude chcieť niečo naznačiť: človek si v takej chvíli môže uvedomiť veľa vecí, môžu sa objaviť výčitky svedomia“***[48]. Možno v nás zapáli trochu lásky, túžbu po odovzdaní, istotu, že je s nami. Kontemplácia Pánovho života je pre kresťana nesmierne dôležitá, pretože **„v nás začína vytvárať múdry pohľad na realitu podľa Boha a rodí v nás „Kristove myšlienky“ (1 Kor 2, 16)“**[49].

Nepochybne existuje veľa ciest na stretanie sa s Kristom cez Písmo. Svätý Josemaría preto nechcel ponúkať len jednu konkrétnu metódu, ale chcel dať iba niekoľko praktických rád, užitočných na meditáciu a kontempláciu a následne **„na záplavu: úkonov lásky a ľútosti, vďačnosti, prosieb, predsavzatí..., ktoré sú zrelým ovocím skutočnej modlitby“**[50].

Pán nás očakáva vo svätostánku

„Keď sa priblížiš ku svätostánku, mysli na to, že On!... na teba čaká už dvadsať storočí“[51]. Eucharistia je bezpochyby *výsadným* miestom, kde môžeme Ježiša Krista nájsť a nadviazať s Ním priateľstvo. Touto cestou sa uberal aj svätý Josemaría. Jeho viera v živú prítomnosť Krista sa

prejavovala v spôsobe, akým pristupoval k Najsvätejšej sviatosti.
Encarnita Ortega, ktorá ho spoznala v štyridsiatych rokoch, spomínala na prvé rozjímanie, ktoré od neho počula a na ktorom sa zúčastnila s istou dávkou zvedavosti: **„Jeho úplne prirodzená sústredenosť, jeho pokľaknutie pred svätostánkom a spôsob, akým nás zapojil do prípravnej modlitby, keď nás vyzýval, aby sme si boli vedomí, že Pán je tu prítomný a pozerá na nás a počúva nás, to všetko mi okamžite umožnilo zabudnúť na moju túžbu vypočuť si veľkého rečníka;“ namiesto toho ju ovládla „potreba počúvať Boha a byť k Nemu veľkorysá“**[52].

Podobne spomínajú aj ľudia , ktorí ho videli slúžiť svätú omšu: **„Spôsob, akým Otec slúžil svätú omšu, úprimný tón plný záujmu, ktorým sa modlil rôzne modlitby, bez náznaku afektovanosti, jeho pokľaknutia a ďalšie liturgické úkony, to všetko na mňa veľmi hlboko zapôsobilo: Boh tam bol skutočne prítomný“**[53]. Neboli to žiadne zvláštne veci, ale spôsob, akým bol na omši prítomný, aké pri tom používal gestá, aká bola intenzita jeho modlitieb , jeho sústredenosť. Aj my môžeme takto jednať s Bohom, ak budeme pevne veriť, že Kristus, „milovaný Priateľ“, je skutočne prítomný v eucharistii. Keď bolo konečne možné uložiť Pána do svätostánku prvej študentskej ubytovne Diela, pripomenul Otec jej prvým obyvateľom, že (Pán) **„je jedným z ubytovaných študentov – tým prvým - , a povzbudzoval ich, aby ho chodili navštevovať, aby ho pri príchode a odchode z DYA „pozdravili“ pokľaknutím, alebo zalietali v myšlienkach k sviatosti zo svojich izieb“**[54].

Keď do týchto drobných detailov vložíme srdce, stanú sa vyjadrením našej viery a zároveň jej posilou: obrátiť sa v mysli na Boha pri pohľade na kostol, zájsť za ním na chvíľku počas dňa , snažiť sa do hĺbky a sústredene prežívať svätú omšu, preniesť sa v duchu ku svätostánku a pozdraviť Pána prítomného v ňom, obetovať mu prácu... Byť k nemu pozorný ako k svojim priateľom, keď ich ideme navštíviť, alebo im píšeme správu.

Kristus prítomný v ľuďoch okolo nás

Prikázanie lásky je poznávacím znamením tých, ktorí nasledujú Krista. Nejde len o určitý spôsob života, ale o niečo, čo sa rodí z presvedčenia, že Ježiš Kristus je prítomný v ľuďoch okolo nás. Táto skutočnosť je hlboko zakorenená v Pánovej náuke: viackrát nám pripomína, že keď sa budeme starať o tých, ktorí to potrebujú – a potrebujú to svojim spôsobom všetci -, budeme sa v skutočnosti starať o Neho samého[55]. Preto je také dôležité ***„vidieť Krista, ktorý sa s nami stretáva v blížnych“***[56].

Svätý Josemaría sa snažil vidieť Krista predovšetkým v tých najnúdznejších. Na začiatku tridsiatych rokov strávil veľa času návštevami chudobných rodín na madridskej periférii, starostlivosťou o chorých v nemocnici hlavného mesta a vyučovaním náboženstva chudobných detí. Neskôr naučil vnímať naliehavosť tejto starostlivosti aj mladých ľudí, ktorých zoznamoval s Dielom. Títo mladí navyše zakusovali Otcovu nehu – ľudskú i nadprirodzenú – lásku. Francisco Botella napríklad spomínal, že keď sa zoznámil s Otcom, Otec ho prijal **„akoby ma poznal odjakživa; doteraz si pamätám jeho prenikavý pohľad, ktorým prenikol do mojej duše, a na jeho radosť, ktorá ma prenikla a naplnila ma šťastím a pokojom. Mal som pocit, akoby ma poznal zvnútra, a všetko bolo také prirodzené a jednoduché, že som sa cítil ako doma“**[57]. Ďalší, nie príliš citovo založený mladík povedal: **„Stará sa o nás tak, ako by to neurobili ani naše matky“**[58].

Svätý Josemaría v oných mladých ľuďoch, podobne ako v chudobných a chorých, *našiel* svojho *Priateľa.* Po rokoch **„sa svojich synov zamyslene spýtal: ‚Synovia moji, viete prečo vás tak milujem?´ Rozhostilo sa ticho a Otec dodal: ‚Pretože vo vás vidím pulzovať Kristovu krv´“**[59]. Ježiš, jeho Priateľ sa mu ukázal v druhých, hlavne v tých najnúdznejších. Aj my sme okrem evanjelia a eucharistie **„povolaní slúžiť ukrižovanému Ježišovi v každom človeku, ktorý je odsunutý na okraj, dotknúť sa Jeho požehnaného tela v tom, kto je odpísaný, hladný, smädný, nahý, väznený, chorý, nezamestnaný, prenasledovaný, je utečencom a migrantom. Tam nachádzame nášho Boha, tam sa dotýkame Pána“**[60].

Nové horizonty (III): „ Z rany na pravej ruke...“

Vstúpiť do Kristových rán: dovoliť Bohu dotknúť sa Láskou a dotknúť sa Boha v tých, ktorí trpia. Cesta kontemplácie súcitu.

Svätý Ján hovorí, že v predvečer zmŕtvychvstania sa učeníci zhromaždili v dome za **„ zatvorenými dverami zo strachu pred Židmi“** (Jn 20,19). Plní strachu sa uzavreli. Náhle sa medzi nich postavil Ježiš a povedal: **„„Pokoj vám!´ Po týchto slovách im ukázal ruky a bok“** (Jn 20, 19-20). Nepokoj týchto mužov sa razom premenil na hlbokú radosť. Získali pokoj, ktorý im priniesol Pán a neskôr prijali dar Ducha svätého. (porov. Jn 20,22).

V tejto evanjeliovej scéne je veľa detailov, ktoré stoja za povšimnutie. Na čo čakali apoštoli? Ježiš sa pred nimi nečakane objavuje a jeho prítomnosť ich napĺňa radosťou a pokojom. Poznáme niektoré jeho slová a gestá, aký to však asi bol pohľad, ktorým na nich pohliadol? Opustili ho. Nechali ho osamoteného. Zbabelo utiekli. Ale Pán im to nevyčíta. On sám im to už dopredu oznámil. Vedel, že z ich slabosti môže vzísť hlboká konverzia: **„Ja som prosil za teba“**, povedal Petrovi pred svojim utrpením, **„aby neochabla tvoja viera. A ty, až sa obrátiš, posilňuj svojich bratov“** (Lk 22,31-32). Skrúšené srdcia apoštolov mohli teraz plnšie prijať Lásku, ktorú im Boh ponúkal. Inak by sa možno – na čele s Petrom –príliš spoliehali na vlastné sily.

Prečo im však Ježiš ukazuje svoje ruky a bok? Na apoštoloch boli ešte zjavné stopy po šoku z ukrižovania, pohľad na rany ich však nenapĺňa bolesťou, ale pokojom; nevyvoláva v nich odpor, ale radosť. Pri hlbšej úvahe sa stopy po klincoch a po rane od kopiji javia ako pečať Božej Lásky. Tento detail má hlboký zmysel: Ježiš chcel, aby na jeho tele zostali po zmŕtvychvstaní stopy po utrpení, aby tak neboli o ňom najmenšie pochybnosti, aby si nikto nemohol myslieť, že pri pohľade na našu často tak vlažnú, ba chladnú odpoveď, ľutoval to, čo urobil. Kristova Láska je trvalá a úplne uvedomelá.

Pre neveriaceho Tomáša sa rany navyše stanú neomylným dôkazom

zmŕtvychvstania. Ježiš je Boží Syn, ktorý skutočne zomrel a vstal z mŕtvych za naše hriechy. **„Ježišove rany“**, hovorí pápež, ***„sú pohoršením pre vieru*, ale sú zároveň tiež *potvrdením viery*. Preto na Kristovom oslávenom tele tieto rany nemiznú, ale zostávajú. Sú totiž trvalým znamením Božej lásky k nám a sú *nevyhnutné k viere v Boha.* Nie k viere v to, že Boh existuje, ale k viere *v Boha, ktorý je láska, milosrdenstvo a vernosť.* Svätý Peter s použitím Izaiášových slov píše kresťanom: jeho ranami ste uzdravení(1 Peter 2,24; porov. Iz 53,5)“**[61].

Duchovná tradícia našla v Pánových ranách prameň nehy. Napr. svätý Bernard napísal: **„Skrze tieto škáry môžu nasávať med zo skaly a olej z tvrdého kameňa (porov. Dt 32,13), to znamená zakúsiť a vidieť, aký dobrý je Hospodin Pán“**[62]. Pánove rany sú tiež bezpečným útočiskom. Objavenie hĺbky týchto otvorených rán môže v našom živote otvoriť nové obzory.

„Najsvätejšia rana na pravej ruke môjho Pána“

„Do svojich rán ma ukry“, hovorí sa v jednej modlitbe. Aj svätý Josemaría sa stotožnil s týmto , v kresťanstve tak hlboko zakoreneným prístupom k Pánovi. V roku 1933 si poznamenal: ***„Vstúpiť každý deň do jednej z rán môjho Ježiša“***[63].

Ježišove rany si uctieval po celý svoj život a odporúčal to aj mladým ľuďom, ktorí za ním chodili[64]. Táto úcta nadobudla ešte väčší význam v dôsledku zážitku, ktorý pred ním otvoril novú nesmiernu panorámu, a ku ktorému prišlo uprostred španielskej občianskej vojny, keď žil v Burgose. Bolo to pre neho obdobie utrpenia: jeho deti z Opus Dei boli rozptýlené po celom polostrove; jedni boli vo vojne, iní rôzne poukrývaní, niektorí z nich navyše v zóne náboženského prenasledovania. Rovnako to bolo aj s jeho matkou a súrodencami. O svojich duchovných dcérach nemal takmer žiadne správy. Dokonca niektorí z jeho nasledovníkov prišli počas vojny o život.

Za takýchto okolností svätý Josemaría cítil potrebu znásobiť svoje úsilie,

svoju modlitbu a obzvlášť svoje pokánie. Keď sa však v júni roku 1938 uberal do kláštora de las Huelgas, kde sa venoval výskumu, dostal od Boha zvláštne svetlo, ktoré ešte v ten istý deň opísal v liste Juanovi Jimenezému Vargasovi: ***„Milý Juanito: dnes ráno som cestou do Las Huelgas, kam som sa išiel modliť, objavil Ameriku: najsvätejšiu Ranu na pravej ruke môjho Pána. A tu ma máš: celý deň medzi bozkami a uctievaním. Sväté Človečenstvo nášho Boha je skutočne láskavé! Pros Ho, aby mi dal svoju skutočnú lásku: tak budem očistený od všetkých svojich neduhov. Nestačí povedať: srdce na Kríži! Ak totiž jedna Kristova Rana očisťuje, uzdravuje, upokojuje, posilňuje a rozjasňuje a vyvoláva lásku, čo potom urobí tých päť rán otvorených na dreve? Srdce na Kríži! Ježišu môj, čo viac by som mohol chcieť! Chápem, že ak budem pokračovať v tomto spôsobe rozjímania (priviedol ma k nemu svätý Jozef, môj Otec a Pán, ktorého som poprosil, aby mi pomohol) budem ešte bláznivejší, ako som bol. Skús to!“***[65]

Už nejaký čas kráčal cestou Pánovho človečenstva. A uctieval Kristove rany. Akoby sa však pred ním otvoril „nový horizont“. Zrazu prenikol do zmyslu vykupiteľskej Lásky oných rán a pochopil, že najlepší spôsob, ako odpovedať na tak veľkú Lásku, nespočíva v tom, čo môže *urobiť* on sám, ale práve v tom, že sa do Nej úplne ponorí: že sa Ňou nechá objať. List pokračuje v duchu úsilia, ktoré pre neho predstavujú situácie, v ktorých sa nachádza: ***„Cítim veľkú závisť voči tým, ktorí sú na frontoch, napriek všetkému.“ A spomína postavu jedného vojenského kaplán, známeho svojim kajúcim životom. „Napadá mi, že keby som nemal pevne stanovenú cestu, bolo by skvelé prekonať otca Doyla. Ale... to by mi vlastne vyhovovalo: pokánie pre mňa nikdy nebolo obzvlášť problematické. Toto je určite dôvod, prečo ma Pán vedie po inej ceste: ceste Lásky.“ Jeho cestou je Láska: milovať a byť milovaný. Na rozlúčku sa utvrdzuje v rozhodnutí: „Objímam Ťa. Z Rany na pravej ruke Ti žehná Tvoj Otec“***[66].

Táto udalosť, toto nečakané svetlo bolo znamením nádeje a znamenalo bezo sporu vzpruhu pre jeho prácu kňaza. Vďaka tomuto Božiemu osvieteniu sa skutočnosť, ktorú spoznal a opakovane o nej rozjímal –

cesta, po ktorej sám chodil a viedol k tomu aj iných - , stala sa zrazu niečím novým: zdrojom nevyčerpateľného bohatstva, od ktorého sa už nikdy nechcel odlúčiť.

Chránení Láskou

Ježišove rany sú trvalými znakmi jeho Lásky, dovedenej až do krajnosti v obete na kríži. Boh neľutuje, že nás miluje. Rozjímanie o tejto Láske je preto zdrojom nádeje. Pri pohľade na zmŕtvychvstalého, ktorý na svojom tele uchováva stopy po svojom utrpení, si uvedomujeme, že **„práve tam, v krajnom bode svojho poníženia, ktorý je zároveň tým najvznešenejším bodom lásky, *vyklíčila nádej.* Ak sa niekto z vás opýta: ‚Ako sa rodí nádej?´ Z kríža. Pozri na kríž, pozri na Ukrižovaného Krista a dostaneš z neho nádej, ktorá už nevymizne a potrvá až do večného života“**[67]. Na kríži sa nanovo zrodila a neustále rodí naša nádej. **„Preto môže Ježiš premeniť našu temnotu na svetlo, každú porážku na víťazstvo a každé sklamanie na nádej. Každú, áno každú!“**[68] To je naša nádej, ktorá viedla svätého Pavla k zvolaniu: **„Kto nás odlúči od Kristovej lásky? Azda súženie, úzkosť alebo prenasledovanie, hlad alebo nahota, nebezpečenstvo alebo meč? (...) Ale pri tom všetkom slávne víťazíme skrze toho, ktorý nás miluje“** (Rím 8, 35, 37).

Pri pohľade na naše slabosti a hriechy sa nám môže často rôznym spôsobom vkradnúť do duše pokušenie zúfať si. To, s čím sme možno predtým ľahkovážne a ochotne súhlasili, sa nám javí náhle ako absurdné „nie“, ako rana päsťou Bohu, ktorý nás miluje. Aj naša vlažná a neochotná odpoveď môže byť pohnútkou k malomyseľnosti. Toto všetko však nie je nič iné, než pokušenia pochádzajúce od toho, ktorý spôsobil náš pád. Rozjímanie nad Pánovými ranami môže byť tým najlepším spôsobom, ako reagovať: jeho rany nám pripomínajú, že jeho láska je **„silná ako smrť“** (Pieseň piesní 8, 16). Dokonca ešte silnejšia, pretože Jeho Láska smrť premohla. Jeden súčasný básnik to vyjadruje syntetickým a krásnym spôsobom: **„Vodou z boku obmytý/ a v ranách skrytý/ pred toľkými nie, kde púhe nič je účinkom/ pred toľkými vlažnými**

áno, pred toľkým odpočinkom“[69].

Rozjímať znovu o Pánovom zmŕtvychvstalom človečenstve zranenom našimi hriechami, sa môže stať pre nás zdrojom nádeje. Ježiš sa na nás, rovnako ako na apoštolov, nepozerá s hnevom. Naše hriechy, naše slabosti, našu zradu nám nepredhadzuje, ale opäť nás *posilňuje*, pretože jeho láska je skutočne *bezpodmienečná*. Nehovorí nám: „Budem ťa mať rád, keď sa budeš chovať dobre,“ ale „Milujem ťa, si pre mňa poklad a budeš ním, *nech sa stane čokoľvek.*“ Toto vedomie, ktoré sa v nás môže zrodiť rozjímaním o otvorených ranách na Pánovom tele, nás naplní radosťou a pokojom. Nech sa stane čokoľvek, môžeme v nich nájsť útočisko a opätovne sa dovolávať Božieho odpustenia: **„Vo svojom osobnom živote“**, hovorí pápež v jednej zo svojich homílií, **„som veľakrát stretol milosrdnú tvár Boha, Jeho trpezlivosť, videl som tiež mnohých ľudí odvážne vstúpiť do Ježišových rán, aby Mu povedali: , Pane, som tu, prijmi moju úbohosť, skry vo svojich ranách môj hriech, obmytý Tvojou krvou.´ A vždy som videl, že to Boh urobil: prijal, utešil, obmyl a miloval“**[70].

Uznať svoju malosť nie je porážkou ani pokorením. Mohlo by to tak byť, keby bol Boh niekým, kto si nás chce podrobiť. Ale on taký nie je. On koná z Lásky; z bezpodmienečnej Lásky, ktorú nám daruje, a dúfa, že ju budeme vedieť prijať.

Cesta súcitu

Existuje veľa spôsobov, ako sa priblížiť k Pánovým ranám. ***„Spôsobom, ktorý vás vnútorne najviac rozpáli“***[71], odporúčal svätý Josemaría. Vieme, že sa rád v predstavách vžíval do evanjelia. Napr. vo Svätom ruženci pri rozjímaní o prvom slávnostnom tajomstve hovorí: ***„A pred koncom desiatku si zahrnul bozkami rany jeho nôh... a ja, odvážnejší, pretože som viac dieťaťom, som vtlačil svoje pery do otvorenej rany v jeho boku“***[72].

Don Javier spomínal na spôsob, akým svätý Josemaría prežíval vďačnosť po omši, ktorá bola jeho preferovaným momentom pre každodenné

obnovenie si osobného stretnutia s jeho životnou Láskou, a popisoval, že **„prvých pár minút trávil na kolenách na zemi, alebo na kľakátku s pohľadom upreným na krížik, ktorý nosil vždy vo vrecku a teraz ho držal v ruke, a odriekal modlitbu *En ego (Pozri na mňa, môj milovaný a dobrý Ježišu).* Keď vyslovoval slová, týkajúce sa Pánových rán, zbožne každú z nich pobozkal“**[73].

Pánove rany, ktorých hĺbku svätý Josemaría objavil v ono júnové ráno, nielenže odhaľujú Pánovu Lásku k nám, ale tiež nás povzbudzujú, aby sme sa podieľali na vykúpení spolu s Ním, ako Panna Mária; aby sme sa stali jeho Cyrénejskymi, utešovali ho za urážky, ktoré zraňujú jeho Srdce, predovšetkým preto, že zraňujú to naše... Sú výzvou, aby sme sa o ne starali práve v tých „najmenších bratoch“, s ktorými sa stotožňuje, a v ktorých chcel istým spôsobom prebývať (porov. Mt 25,40).

Nesmieme ale zabúdať, že náš zakladateľ na ceste, ktorá ho priviedla k objaveniu onoho horizontu – nepochybne išlo o Božiu milosť-, strávil veľa času starostlivosťou o chorých a bezprizorných ľudí v najchudobnejších štvrtiach Madridu. To je totiž jeden z najlepších spôsobov ako objaviť Božiu Lásku: vyjsť zo seba a dotýkať sa Ježiša v tých, ktorí trpia. Pre svätého Josemaríu to bola istá cesta.

Dotýkať sa Krista v trpiacich je spôsob, ako sa Ním nechať osloviť, ako sa priblížiť k Jeho ranám a odpovedať našou láskou na Jeho Lásku. Naučíme sa tak pristupovať k druhým s rovnakou nehou, s akou Boh objíma našu slabosť. Náš život na tejto ceste dostane nový zmysel, poslanie, ktoré nás vyvedie z nás samotných; nebudeme pritom počítať s vlastnými silami, ale s volaním pochádzajúcim od Boha, ktorý nás premieňa a chce s nami rozosievať po svete svoj pokoj a radosť. Pápež tento bod neúnavne opakuje: **„Niekedy cítime pokušenie byť kresťanmi, ktorí sa držia v bezpečnej vzdialenosti od Pánových rán. Ale Ježiš chce, aby sme sa dotýkali ľudskej biedy, trpiaceho tela druhých.(...) Keď to urobíme, život sa nám vždy úžasne skomplikuje a intenzívne pocítime, že sme ľud, že patríme k ľudu“**[74].

Vstúpiť do Kristových rán cestou súcitu a rozjímania môže pred nami otvoriť skutočný oceán: naučíme sa nachádzať v ranách Lásky útočisko

a z celého srdca milovať ľudí okolo seba, počínajúc tými, ktorí to najviac potrebujú a ktorí často bývajú vedľa cesty, v srdci našej rodiny.

Svätý Josemaría „objavuje“ Ducha Svätého prostredníctvom jednoduchej rady, ktorá môže vniesť svetlo aj do nášho duchovného života.

Predtým, ako sa Ježiš vrátil k Otcovi, povedal svojim apoštolom: **„A hľa, ja vám pošlem toho, ktorého sľúbil môj Otec. Vy teda zostaňte v meste, dokým nebudete vyzbrojení mocou z výsosti“** (Lk24,49). Apoštoli zostali v Jeruzaleme a čakali na splnenie Božieho prísľubu. Tým prísľubom, tým darom bol v skutočnosti sám Boh vo svojom Duchu Svätom. Prijali ho o niekoľko dní neskôr na Turíce a boli naplnení Božou milosťou. ***„Učeníci, ktorí boli už predtým svedkami slávy vzkrieseného Ježiša, spozorovali sami na sebe silu Ducha svätého: ich rozum a srdce sa otvorili novému svetlu“***[75]. Ešte v ten istý deň začali odvážne kázať, a v Písme sa hovorí, že potom, čo počuli slová svätého Petra, **„sa k nim pridalo asi tri tisíc ľudí“** (Sk 2,41).

Svätý Josemaría často pripomínal, že dar Ducha Svätého nie je dávnou spomienkou, ale stále aktuálnym javom. ***„Aj my, rovnako ako tí, ktorí vtedy na Turíce pristúpili k svätému Petrovi, sme boli pokrstení. V krste sa náš Boh Otec ujal našich životov, napojil nás na Kristov život a dal nám Ducha Svätého“***[76]. Najskôr pri krste a potom pri sviatosti birmovania sme dostali plnosť Božích darov, život Trojice.

Objaviť Orodovníka

Boží Dar, spása, nie je nejaká *vec*, ale *Osoba*. Celý kresťanský život sa rodí z osobného vzťahu s Bohom, ktorý prichádza prebývať do nášho srdca. Je to známa pravda, ktorá je základom života z viery. Možno je to však niečo, čo ešte musíme objaviť.

„V roku 1932 vidíme u svätého Josemaríu silný rozvoj úcty k Duchu Svätému“, hovorí jeden z najlepších znalcov jeho diela[77]. Potom, ako sa niekoľko mesiacov snažil o dôvernejší styk s Orodovníkom, dostalo sa mu zvláštneho svetla, ktoré pred ním otvára novú panorámu, ako sa

o tom dozvedáme zo zápisu z tohto dňa: ***„Oktáva Všetkých svätých – utorok – 8 – XI – 32: Dnes ráno, ani nie pred hodinou, mi otec Sánchez „odhalil ďalší horizont“. Povedal mi: ‚Spriateľte sa s Duchom Svätým. Nerozprávajte: počúvajte ho´. A od Leganitos som sa modlil, moja modlitba bola pokojná a rozžiarená, a uvažoval som o tom, že život Božieho detstva , vďaka ktorému sa cítim Božím dieťaťom, mi dal lásku k Otcovi; že predtým som za Ježišom, ktorého vášnivo milujem ako priateľa, ako brata, ako jeho milovník..., prichádzal skrze Máriu. Vedel som, že Duch Svätý prebýva v mojej duši, aby ju posvätil..., túto pravdu o jeho prítomnosti som však nechápal. Potreboval som slová otca Sáncheza: cítim v sebe Lásku: chcem sa s ňou stretávať, byť jej priateľom, jej dôverníkom ...., uľahčovať jej opracovávanie, vytrhávanie, zapaľovanie.... Sám to však nedokážem: On mi dá silu, On všetko urobí ak budem chcieť... a ja chcem! Nebeský Hosť, Majster, Svetlo, Učiteľ, Láska: kiež ťa úbohý oslík dokáže pohostiť a načúvať tvojim radám a zapáliť sa a potom ťa milovať – Predsavzatie: byť často, pokiaľ možno nepretržite, v priateľskom a láskyplnom a učenlivom styku s Duchom Svätým. Veni Sancte Spiritus!..“***[78]

V týchto zápiskoch svätý Josemaría zaznamenáva duchovnú cestu, po ktorej ho Boh viedol: odhalenie Božieho synovstva, Máriinu sprostredkovateľskú úlohu na ceste k Ježišovi, drahocenné priateľstvo s Kristom... a nakoniec uvedomenie si prítomnosti Božej Lásky vo svojej duši. O veľa rokov neskôr napísal, že nastane chvíľa, kedy srdce musí ***„rozlišovať a milovať každú Božiu osobu jednotlivo. (...) S láskou sa rozpráva s Otcom i Synom i Duchom Svätým, radostne sa podriaďuje vedeniu Utešiteľa, darcovi života, ktorý nám, bez toho, aby sme si to nejako zaslúžili, dáva nadprirodzené dary a čnosti“***[79] .

To, že Duch Svätý prebýva v duši kresťana, vedel už dávno, ale ešte to nepochopil ako niečo, čo sa dá *prežívať*, do hĺbky zakusovať. Vďaka slovám duchovného vedenia sa pred ním otvára nový obzor, niečo, čo nielen *chápe*, ale predovšetkým *prežíva*: „Cítim v sebe Lásku“. Z úžasu nad tým sa v ňom roznecuje túžba odpovedať, dať sa Láske k dispozícii: „Chcem sa s ňou stretávať, byť jej priateľom, jej dôverníkom..., uľahčovať jej opracovávanie, vytrhávanie, zapaľovanie...“ Napriek strachu, že toho

nebude schopný, že to nedokáže, sa v ňom vzmáha istota, že Boh to urobí, ak mu to dovolí.

Prijať Boží dar

Prvé, čo púta pozornosť na horizonte, ktorý sa otvára pred svätým Josemaríom*, je ústredná úloha Boha.* O niekoľko týždňov neskôr sformuluje budúci bod 57 z *Cesty*: ***„Stretávaj sa často s Duchom Svätým – Veľkým neznámym -, ktorý ťa má posväcovať“***[80]. Naša svätosť je Božím dielom, hoci sa tento Boh, ktorý nás posväcuje, často premieňa na „Veľkého Neznámeho“.

V našom svete, ktorý kladie dôraz na ľudskú aktivitu a na výsledok snahy, niekedy zabúdame, že spása, ktorú sme dostali od Boha, je bytostne *nezaslúženým darom.* Slovami svätého Pavla: **„Milosťou ste teda spasení skrze vieru“** (Ef 2,8). Snaha, ktorú vyvíjame je samozrejme dôležitá a nie je jedno, ako žijeme. Aj tak ale všetko, čo robíme, vychádza z istoty, že **„kresťanstvo je milosť, prekvapenie od Boha, ktorý sa neuspokojil s tým, že stvoril svet a človeka, ale zostúpil k svojmu tvorbu“**[81]. A toto má každý človek objaviť *osobným spôsobom*. Pápež František rád hovorieva, že máme spoznať, že **„Boh je ten, kto je vo všetkom prvý. Človek ho hľadá, ale On ťa hľadá ako prvý. Človek ho chce nájsť, ale On nás nachádza ako prvý“**[82].

Z tohto objavu sa rodí **„podstatný princíp kresťanského videnia života: *„primát milosti“***[83]. Slová, ktorými svätý Ján Pavol II. pripravoval Cirkev na nové tisícročie, nestratili ani po rokoch na aktuálnosti. Pápež nás varoval pred pokušením, ktoré sa môže vkradnúť do duchovného života alebo do apoštolského poslania: **„Často si myslíme, že výsledky závisia od našej schopnosti pracovať a plánovať“**[84]. Môžeme sa potom domnievať, že náš vnútorný život nie je taký intenzívny, ako by sme chceli, pretože sa dostatočne nesnažíme, alebo že náš apoštolát neprináša očakávané výsledky, pretože k sebe nie sme dosť nároční. Kresťania vedia, že ten, ktorý koná, je Boh: ***„Apoštolské diela nerastú vďaka ľudskému úsiliu, ale z vnuknutí Ducha Svätého“***[85]. Tu máme

ďalší spôsob, ako pochopiť, že hodnota nášho života nezávisí od toho, čo robíme, ani nestráca svoju hodnotu, keď toho robíme málo, alebo keď sa nám nedarí..., ak sa obrátime k Bohu, ktorý chce žiť medzi nami. ***„Žiť podľa Ducha Svätého znamená žiť z viery, nádeje a lásky a dovoliť Bohu, aby sa nás zmocnil, od základu premenil naše srdcia a urobil z nich srdcia podľa srdca svojho“***[86]. Pravým východiskovým bodom pre kresťanský život, **„pre to, aby sme mohli konať dobré skutky“**, ktorými nás poveruje Otec Boh (Ef 2,10), je teda vďačné prijatie Božieho daru, pôsobením ktorého budeme žiť ako Božie deti v dôvernej odovzdanosti[87].

Byť často v láskyplnom a učenlivom styku s Duchom Svätým

Prijať Boží dar znamená prijať Osobu; to je rada, ktorú dal otec Sánchez svätému Josemaríovi: „Spriateľte sa s Duchom Svätým. Nehovorte: počúvajte Ho.“ S osobou sa môžeme priateliť a priateľstvo sa prehlbuje dialógom. Keď teda svätý Josemaría objavil osobnú prítomnosť Boha vo svojom srdci, predsavzal si: „Byť často, pokiaľ možno nepretržite, v priateľskom a láskyplnom a učenlivom styku s Duchom Svätým.“ To je to, čo môžeme zo svojej strany urobiť, aby sme ho *počuli*.

Touto cestou môžu kráčať všetci kresťania: neustále sa otvárať pôsobeniu Orodovníka, načúvať jeho vnuknutiam, dovoliť mu, aby nás uviedol **„do celej pravdy“** (Jn 16,13). Ježiš sľúbil dvanástim apoštolom. **„Ale Tešiteľ, Duch Svätý, ktorého pošle Otec v mojom mene, naučí vás všetko a pripomenie vám všetko, čo som vám povedal“** (Jn 14,26). Duch Svätý nám umožňuje žiť podľa Božích plánov, pretože On je tým, ktorý nám **„oznámi, čo má prísť“** (Jn 16,13).

Prví kresťania túto skutočnosť pochopili a predovšetkým ju *žili.* ***„Takmer na každej stránke Skutkov apoštolov sa o nej hovorí – hovorí sa o tom, ako vedie život a skutky prvého kresťanského spoločenstva a povzbudzuje ich“***[88]. Skutočne, **„všetci, ktorí sa dávajú viesť Božím Duchom, sú Boží synovia“** (Rím 8,14). A necháme sa ním viesť vtedy, keď sa budeme snažiť denne cvičiť v **„náročnej disciplíne načúvania“**[89]. Stretávať sa s Duchom Svätým znamená snažiť sa načúvať jeho hlas,

„ktorý k tebe hovorí udalosťami každodenného života, radosťami i utrpením, ktoré ho sprevádzajú, osobami, ktoré máš na blízku, hlasom svedomia túžiacim po pravde, šťastí, dobrote a kráse“[90].

Z tohto pohľadu je zaujímavá pasáž poslednej knihy rozhovorov s Benediktom XVI. Novinár sa ho pýta, či sú momenty, kedy sa pápež „cíti veľmi osamelý“: **„Áno“**, odpovedá Benedikt XVI, **„ale vďaka tomu, že sa cítim pevne spojený s Pánom, nie som nikdy úplne sám“**. A hneď dodáva: **„Človek jednoducho vie: nie som to ja, kto pôsobí. Sám by som to nemohol urobiť. On je vždy prítomný. Nemusím robiť nič iné, iba Ho počúvať a úplne sa Mu otvoriť“**[91]. Perspektíva zdieľania života s Bohom, priateľstvo s Ním je dnes rovnako príťažlivá ako kedysi. Ale **„ako dosiahnuť toto načúvanie, toto úplné otvorenie sa Bohu?“** Emeritný pápež sa zasmeje a novinár sa opäť spýta: **„Aký je ten najlepší spôsob?“** Benedikt XVI jednoducho odpovie: **„Jednoducho tak, že Pána prosíte – musíš mi teraz pomôcť! – a vo vnútri sa sústredíte a zotrváte v tichosti. A potom, vždy môžete zabúchať na bránu modlitby, a väčšinou to funguje“**[92].

Naučiť sa rozoznávať jeho hlas

V našom osobnom živote modlitby môžeme, možno neúmyselne, očakávať nejaké výnimočné javy, ktoré by nás *uistili* o tom, že hovoríme s Bohom, o tom, že nás počúva, že k nám hovorí. Duchovný život sa však odvíja obyčajnejším spôsobom. Skôr než o to, dostávať zvláštne milosti, ide o to, ***„byť citlivý na podnety, ktorými Duch Boží pôsobí v našom okolí a v nás samých“***[93].

„Tí, ktorí sa dávajú viesť Božím Duchom, sú Boží synovia“ (Rím 8,14). Vedenie Orodovníkom spočíva v tom, že nám skôr než konkrétne pokyny, dáva svetlo a rady. Veľmi rozmanitými spôsobmi a s rešpektom k obdobiu, ktorým človek prechádza, osvetľuje nepatrné i veľké udalosti nášho života. Jednotlivé drobnosti sa tak ukazujú ako *nové*, iným spôsobom, vo svetle, ktoré pomáha lepšie pochopiť to, čo sa predtým ukazovalo ako nejasné a neisté.

Ako získame toto svetlo? Storakými spôsobmi: pri čítaní Písma, spisov svätých, duchovných kníh; alebo v neočakávaných situáciách, napr. pri rozhovoroch s priateľmi, pri čítaní nejakej správy...

Existuje nekonečné množstvo okamihov, kedy nám Duch Svätý môže niečo vnuknúť. Ráta však s tým, že s použitím nášho rozumu a slobody dáme týmto podnetom konkrétnu formu. Je dobré naučiť sa nad týmito náznakmi rozjímať v modlitbe; bez náhlenia nad nimi denne uvažovať; zamyslieť sa v modlitbe a spýtať sa Pána: „Čo mi chceš povedať touto situáciou, ktorá ma trápi, týmto, čo sa mi stalo? Aký máš plán pre mňa?“

Počas tohto trpezlivého počúvania je dobré mať na mysli, že do hlasu Ducha Svätého sa môžu v našom srdci primiešať aj iné, veľmi odlišné hlasy: hlas nášho sebectva, našich túžob, pokušení od diabla... Ako rozoznať, čo je od Neho? Neexistujú tu, ako aj v mnohom inom, nezvratné dôkazy; existujú však znamenia, ktoré pomáhajú rozpoznať jeho prítomnosť. Najskôr je potrebné vedieť, že Boh si neprotirečí; nepožiada nás o nič, čo by bolo v rozpore s učením Ježiša Krista, uvedeným v Písme a hlásaným Cirkvou. Ani nám nenavrhne niečo, čo by sa priečilo nášmu povolaniu. Ďalej by sme mali venovať pozornosť tomu, čo so sebou tieto vnuknutia prinášajú. Strom sa pozná po ovocí (porov. Mt 7, 16-20); a ako píše svätý Pavol, **„ovocím Ducha je láska, radosť, pokoj, zhovievavosť, vľúdnosť, dobrota, vernosť, tichosť, zdržanlivosť“** (Gal 5, 22-23). Duchovná tradícia Cirkvi stále učí, že **„Duch Boží vždy vlieva do duše pokoj, diabol nutne vytvára nepokoj“**[94]. Počas dňa nám napadne množstvo *dobrých nápadov*; nápad slúžiť, starať sa o niekoho, byť k niekomu pozorný, niekomu odpustiť. Často to nebola dobrá myšlienka len tak, z ničoho nič, ale bolo to vnuknutie Ducha Svätého, ktorý hýbe našim srdcom. Ak odpovieme na vnuknutia Orodovníka, naplní nás *gaudium cum pace* – radosť naplnená pokojom, - o ktorú denne prosíme.

Ochota učiť sa od Orodovníka je postoj, ktorý je dobré v pokoji pestovať za pomoci duchovného vedenia. Nie je bezvýznamným faktom, že tento horizont sa pred svätým Josemaríom otvoril práve v tomto kontexte. Rada, ktorú dostal – „počúvaj ho“ – poukazuje tiež na to, že otec Sánchez si bol dobre vedomý, v čom spočívalo jeho poslanie duchovného vodcu:

napomáhať, aby Duch Svätý mohol stále viac brať do rúk vedenie onej duše, „uľahčovať opracovávanie, vytrhávanie, zapaľovanie...“ To je úloha tých, ktorí sprevádzajú druhých v ich duchovnom živote: pomôcť im spoznať sa, aby mohli lepšie rozpoznať, o čo ich Orodovník požiada. Každý sa tak krok za krokom učí vidieť Boha v udalostiach vlastného života a v tom, čo sa deje vo svete.

Zakotvení v Božej Láske, s vanutím Ducha Svätého

Od nanebovstúpenia Pána a Zoslania Ducha Svätého na Turíce žijeme v čase poslania: sám Kristus nás poveril úlohou priniesť spásu celému svetu. Pápež František sa o tom niekoľkokrát zmienil, keď hovoril o **„dynamickosti *ústretovosti*, ktorú chce Boh vzbudiť vo veriacich“**[95], a zároveň dodával, že spolu s touto úlohou nám dal aj silu na jej splnenie. Táto *dynamickosť* totiž **„nie je stratégiou, ale silou Ducha Svätého, nestvorenej Lásky“**[96].

Pápež František vo svojich katechézach o nádeji pripomenul, že je dôležité nechať sa viesť Duchom Svätým a použil pri tom prirovnanie, ktoré mali vo veľkej obľube cirkevní otcovia: **„List Židom prirovnáva nádej ku kotve (porov. 6,18-19), a môžeme k tomu pridať obraz plachty. Kotva dáva lodi istotu a zabezpečenie v morskom vlnobití, plachta jej však na vode umožňuje pohyb a plavbu. Nádej je v skutočnosti ako plachta, ktorá zachytáva vanutie Ducha Svätého a robí z neho hnaciu silu, ktorá podľa okolností ženie loď na šíre more alebo ku brehu“**[97].

Žiť zakotvený na hlbočine Božej Lásky nám dodá pocit bezpečia; byť vnímaví k Duchu Svätému nám umožní postupovať napred s Božou silou a smerom, ktorý nám On navrhne: ***„Vzlietni, bez toho, aby si sa opieral o čokoľvek pozemské, musíš ísť za hlasom a dychom Ducha Svätého“***[98]. Obidve veci sa rodia zo spojenia s Bohom. Cirkev sa preto **„nemôže zaobísť bez pľúc modlitby“**[99]. Novodobí pápeži to neustále pripomínali: Ak chceme splniť poslanie, ktorým nás Kristus poveril, v rovnakom Duchu, ktorý podnecoval Jeho, potom nemáme inú cestu, iba

modlitbu, nepretržitý a dôveryplný kontakt s Orodovníkom. Objaviť horizont živej prítomnosti Boha v našom srdci. A vyplávať na šíre more pod vedením Ducha Svätého, ktorý je ***„svetlo, oheň a silné vanutie (...), ktoré zapaľuje plamene a veľké ohne lásky“***[100] .

Nové horizonty (V): „K Ježišovi skrze Máriu“

Svätý Josemaría sa modlil k Panne Márii už od detstva; v neskoršom veku objavil niečo nové: ocitol sa v náručí Matky, ktorá mu bola taká blízka ako nebo.

U päty kríža stáli Ježišova Matka, Panna Mária, niektoré ďalšie ženy a Ján, najmladší učeník. Iba týchto pár osôb vytrvalo u neho v dramatických chvíľach. Oni... a množstvo zvedavcov a prospechárov, hŕstka vojakov, ktorí ho priviedli na Kalváriu, a žalobcovia, ktorí sa mu neustále vysmievali a možno si užívali svoje „víťazstvo“. A ostatní učeníci? Tí utiekli.

Ján hovorí, že keď Ježiš uvidel svoju matku a pri nej učeníka, ktorého miloval, povedal matke: **„Žena, hľa, tvoj syn“** (Jn 19,26)“ Evanjelista končí slovami: **„A od tej chvíle si ju ten učeník vzal k sebe“** (Jn 19,27).

V mladom apoštolovi je Kristova Matka **„odovzdaná človeku – každému a všetkým – za matku“**[101]. Od tej chvíle sa Mária stáva Matkou kresťanov. Prví učeníci to ihneď pochopili. Keď im chýbala Pánova prítomnosť po jeho Nanebovstúpení, zhromaždili sa okolo Nej: **„Všetci jednomyseľne zotrvávali v modlitbách spolu so ženami, s Ježišovou matkou Máriou a s jeho príbuznými“** (Sk 1,14).

Aj my sme pozvaní, aby sme na sebe zakúsili Máriino materstvo a odpovedali ako Ján, ktorý ***„si berie* Kristovu Matku *k sebe,* prijíma ju za vlastnú a uvádza ju do celého priestoru svojho vnútorného života, to jest do svojho ľudského a kresťanského *ja*“**[102]. Ide o osobnú cestu, po ktorej každý z nás kráča svojim vlastným spôsobom... a svojim vlastným tempom.

„Aj ja som synom mojej matky Márie“

Svätý Josemaría bol ctiteľom Panny Márie už od malička. Ani po rokoch na to nezabudol; v máji roku 1970 počas novény k Panne Márii Guadalupskej, ktorú strávil pri jej nohách, povedal: **„Radím vám, zvlášť**

v týchto chvíľach, aby ste sa vrátili do detstva a snažili sa, ak je to nutné – ja si na to spomínam jasne -, spomenúť si na okamih, keď ste sa po prvýkrát vedome a z vlastnej vôle, obrátili na Pannu Máriu“[103]. Vieme, že ako veľmi malého ho jeho matka zasvätila Panne Márii z Torreciudad ako prejav vďačnosti za to, že ho uzdravila zo smrteľnej choroby. Po rokoch svätý Josemaría spomínal: „Každý deň, nie iba občas a zo zvyku, opäť si obnovujem, ráno i večer, svoje odovzdanie sa v zasväcujúcej modlitbe, ktorú ma naučili rodičia: Pani moja a matka moja, celý sa ti odovzdávam. A ako dôkaz svojej synovskej lásky ti v tento deň zasväcujem svoje oči, svoje uši, svoje ústa, svoje srdce...“[104]

Keď svätý Josemaría žil v Zaragoze, denne navštevoval Pannu Máriu na Stĺpe. Utiekal sa k nej so svojim nejasným tušením, s predtuchou, že Pán má s ním nejaký špeciálny úmysel. Dodnes sa zachovala malá, veľmi jednoduchá sadrová soška tejto Panny Márie, do ktorej svätý Josemaría zospodu klincom vyryl: *Domina, ut sit!,* s dátumom 24-5-1924. ***„Tá soška“***, povedal po rokoch, ***„bola zhmotnením mojej dlhoročnej modlitby, o ktorej som vám už toľkokrát rozprával“***[105].

Keď žil v Madride, mal pri sebe sošku Panny Márie, ktorú volal „Panna Mária Bozkov“, pretože ju vždy pri príchode a odchode zdravil bozkom. **„Nielen toto, všetky zobrazenia Panny Márie ho dojímali, a zvlášť tie, ktoré nachádzal rozhádzané na ulici, špinavé a zaprášené rytiny a vytlačené obrázky. Alebo tie, ktoré stretával na svojich cestách po Madride, napríklad obraz namaľovaný na dlaždičkách, na ktorý mu denne padal pohľad, keď opúšťal Svätú Izabelu“**[106].

Okrem toho sa pri rozjímaní o evanjeliu naučil stretávať sa s Máriou a obracať sa k nej, ako to robili prví učeníci. Vo svojej knihe Svätý ruženec, ktorá je plodom tejto láskyplnej kontemplácie Kristovho života, píše: ***„Peter a ostatní sa vracajú do Jeruzalema – cum gaudio magno – s veľkou radosťou. (Lk 24,52) Avšak ty i ja sa cítime ako osirelí: Sme zarmútení a ideme hľadať útechu u Márie“***[107].

Máriino materstvo bolo teda ďalším z *objavov*, ktoré uskutočnil ešte ako mladý kňaz. Spomína to v jednej zo svojich *Poznámok* zo septembra 1932. ***„Včera (...) som uskutočnil objav – ďalší -. A síce, že ak som***

synom môjho Boha Otca, som aj synom Matky Márie“[108]. Nešlo o nič nové – túto skutočnosť poznal, rozjímal o nej a prežíval ju – náhle však dostala doteraz netušený význam. Svätý Josemaría si znovu pripomína svoju duchovnú cestu a dodáva: ***„Objasním to: skrze Máriu som išiel k Ježišovi a vždy som ju pokladal za svoju matku, aj keď som bol zlým dieťaťom. (Odteraz už budem dobrý)“***. Mária ho už predtým priviedla k Ježišovi: bola jeho hlavnou orodovníčkou v jeho naliehavej prosbe o to, aby spoznal, o čo ho Pán žiada...V čom teda spočíva tá novota? Následne to vysvetľuje: ***„Ale ten pojem môjho materského synovstva som včera uvidel v jasnejšom svetle a zanechalo to vo mne nový pocit. Preto som počas svätého prijímania na mojej omši povedal mojej Pani a Matke: daj mi nové šaty. Moja prosba bola veľmi oprávnenou modlitbou, pretože som slávil jej sviatok“***[109].

Myšlienka nového obleku je jasnou odozvou na svätého Pavla: **„Máte odložiť starého človeka so starými spôsobmi života, ktorý túži po rozkoši a ženie sa do záhuby. Stále si obnovujte myseľ po jej duchovnej stránke a oblečte si nového človeka, ktorý je stvorený podľa Božieho (vzoru) ako skutočne spravodlivý a svätý“** (Ef 4,22-24). Tento nový objav Máriinho materstva má teda dôverný nádych osobného rozhovoru. Niečo, čo svätý Josemaría vidí jasnejšie, čo pociťuje novým spôsobom, a čo ústi do jednoduchého, zato však vážne mysleného predsavzatia: „Odteraz už budem dobrý.“

Tí, čo študovali do hĺbky texty svätého Josemaríu, zdôrazňovali smer, ktorým sa tento objav uberá. Osem dní po zápise, v ktorom zaznamenáva nový horizont, ktorý sa pred ním otvoril, si píše poznámku, ktorú preniesol aj do *Cesty*: ***„K Ježišovi sa vždy ide a k nemu sa vracia skrze Máriu“***[110]. Bolo to niečo, čo sa už nejaký čas pripravovalo v jeho duši, a čo náhle pochopil v novej hĺbke, čo ho znovu utvrdilo v tom, aká dôležitá je Panna Mária v jeho vzťahu k Bohu. Štyri dni po poznámke si zapísal: ***„Koľkým mladým ľuďom by som zakričal do ucha: Buď Máriin... a budeš náš!“***[111] Po rokoch sa ho pýtali, čo tým chcel povedať, a odpovedal: ***„Chcem povedať to, čomu ty dokonale rozumieš. (...) Že keď nebudeme ctiť Máriu, nemôžeme robiť nič: duše akoby nemali základ pre svoj duchovný život; naopak keď budeme ctiť Pannu***

Máriu ako jej deti, budú naše duše dobre pripravené na službu nášmu Pánovi, je jedno v akom povolaní: ako slobodní, v manželstve, ovdovelí aj kňazi“[112]. Mária je tou, ktorá vedie k Ježišovi; a Ježiš nás vedie k Otcovi. Jednoducho ona je tou, ktorá nám *uľahčuje* prístup k Bohu.

Vrátiť sa k Ježišovi skrze Máriu

V onen september 1932 svätý Josemaría opakovane rozjímal o úlohe, ktorú má Panna Mária na našej ceste za Ježišom. V tomto prípade už nejde o to Krista nájsť – objaviť, aké sú jeho plány s nami, ale, ako sme videli, o to *vrátiť* sa k Nemu. Spôsob vyjadrovania sa svätého Josemaríu bol pre ostatných niečím novým. Blahoslavený Álvaro del Portillo napríklad spomína, aký bol prekvapený: **„Spýtal som sa Otca: Otče, prečo ste to napísal? Že sa ide skrze Máriu, tomu rozumiem, ale že sa vracia.... Povedal mi: Syn môj, ak sa niekto na nešťastie vzdiali od Boha kvôli hriechu, alebo sa od neho práve chystá odísť, pretože začína byť vlažný a stráca záujem, nech sa obráti na Pannu Máriu a znovu nájde silu; silu ísť na spoveď, ak je to potrebné, silu požiadať o súkromný, dôverný rozhovor, kde môže úplne úprimne povedať všetko, čo mu leží na srdci- bez toho, aby niečo skrýval, bez toho, aby sa delil s diablom o nejaké tajomstvo – a skrze Máriu sa vráti k Ježišovi“**[113].

Vstať po páde je náročné, a s pribúdajúcim vekom ešte viac. Po fyzickej stránke je to evidentné: stačí sa pozrieť, čo sa stane, keď na ulici spadne starší človek. V duchovnom živote je to presne tak isto. S postupujúcim vekom môže byť pre nás náročnejšie poprosiť o odpustenie. Zahanbuje nás, že upadáme do rovnakých hriechov, hanbíme sa za to, že sa ich dopúšťame, „keď sme sa dostali už tak ďaleko“, ťažko znášame vlastnú slabosť... a niekedy podliehame malomyseľnosti, ktorá nás oberá o radosť.

Malomyseľnosť je veľmi obratný nepriateľ, ktorý spôsobuje, že sa uzatvárame do seba. Myslíme si, že sme Boha sklamali, ako keď si niekto kúpi nejaký elektrický prístroj a naraz zistí, že nie je až taký dobrý ako

sľubovali... Keď nás však Boh vidí v takomto stave, pripomína nám, že nás dokonale pozná. Každému z nás by mohol povedať ako Jeremiášovi: **„Poznal som ťa skôr, ako som ťa utvoril v matkinom lone“** (Jer 1,5). Jeho láska k nám je preto našou veľkou istotou: aj keď Boh vie, akí sme, miluje nás tak veľmi, že za nás dal svoj život... a nepomýlil sa. A keby sa nám dokonca aj táto taká potešiteľná skutočnosť zdala cudzia, spomienka na našu Matku môže poslúžiť ako skratka, ktorá nám uľahčí cestu späť[114]. Ona nás zvláštnym spôsobom priblíži k milosrdnému Bohu , ktorý nás očakáva s otvorenou náručou. Na svojej poslednej generálnej audiencii nám Benedikt XVI. oznámil: **„Chcel by som všetkých vyzvať, aby sme obnovili pevnú dôveru v Pána, zverili sa ako deti do Božích rúk, s istotou, že tieto ruky sú nám oporou a umožňujú nám denne kráčať aj uprostred námah. Chcel by som, aby sa každý cítil milovaný oným Bohom, ktorý vydal svojho Syna za nás a preukázal nám bezhraničnú lásku. Chcel by som, aby mal každý radosť z toho, že je kresťan“**[115]. A práve preto, aby sme to cítili, chcel nám Boh zjaviť svoju otcovskú... a materinskú lásku.

Materinská láska Boha je vyjadrená na rôznych miestach v celom Písme; asi najznámejšia pasáž pochádza z Izaiáša: **„Či zabudne žena na svoje nemluvňa a nemá zľutovania nad plodom svojho lona? I keby ona zabudla, ja nezabudnem na teba!“** alebo ešte výrečnejším spôsobom: **„Ako keď niekoho potešuje matka, tak vás ja budem potešovať“** (Iz 66,13). Boh však chcel zájsť ešte ďalej, chcel nám dokonca darovať svoju Matku, ženu, z ktorej sa narodil jeho milovaný Syn. Kresťania všetkých vekov preto v Márii objavili výsadnú a mimoriadne dostupnú cestu k nekonečnej Láske Boha, ktorý odpúšťa.

Občas sa môžeme stretnúť s ľuďmi, pre ktorých je kontakt s Bohom stále ešte niečím príliš abstraktným, ktorí sa neodvažujú pohliadnuť Kristovi priamo do očí: sú tak trochu ako deti, ktoré idú radšej za svojou matkou ako za otcom, keď vyvedú niečo zlé, alebo rozbijú nejakú cennú vec... Podobne **„mnohí hriešnici nevedia vysloviť : *Otče náš*, ale *Zdravas Mária* áno“**[116].

Za Máriou s detskou nehou

Objavenie Máriinho významu ide v živote svätého Josemaríu ruka v ruke s prežívaním duchovného detstva. V jednom bode *Cesty*, ktorý vznikol v ťažkých podmienkach, napísal: ***„Matka! – Volaj na ňu silno, silno. – Tvoja Matka, Panna Mária, ťa počúva, vidí, že si možno v nebezpečenstve, a ponúka ti, s milosťou svojho Syna, útech svojho náručia, svoje nežné láskanie: a budeš posilnený do nového zápasu“***[117]. Ľudia v jeho okolí asi ani netušili, do akej miery im predával vlastné skúsenosti. V tých rokoch sa svätý Josemaría učil tiež pristupovať k Bohu ako malé dieťa.

Plodom tohto spôsobu modlitby je jeho kniha Svätý ruženec a tiež niekoľko kapitol v Ceste. Objavy, ktoré sme si postupne prešli, patria do dôveryplného vzťahu s Bohom a Máriou. Svätý Josemaría kráčal po tejto ceste po celý svoj život. Krátko pred svojimi poslednými Vianocami tu na zemi sa zveril skupinke svojich synov: ***„Obyčajne sa nechám uniesť, snažím sa byť malým a odovzdať sa do rúk Panny Márie. Hovorím Pánovi: Ježišu, uvoľni mi trochu miesta! Schválne, či sa zmestíme obidvaja do Máriinho náručia! A to stačí. Vy si však choďte vlastnou cestou: nie je dôvod, prečo by tá moja mala byť aj vašou (...) Nech žije sloboda!“***[118]

Bez toho, aby to bol jediný spôsob, stať sa dieťaťom napomáha pokore a nádejnému odovzdaniu sa v rôznych životných situáciách. Je to tiež spôsob, ako dosiahnuť jednoduchosť a prirodzenosť, keď sa obraciame k Bohu. A pretože je to navyše cesta , ktorá sa vyznačuje spoznávaním vlastných slabostí a závislostí, umožňuje nám to s menšou námahou otvoriť Bohu dvere nášho srdca alebo nášho súkromia.

Deti sú zraniteľné a práve preto sú také vnímavé na lásku: dokonale chápu gestá a chovanie dospelých. Preto je dôležité nechať sa dotknúť Bohom, otvoriť mu dvere svojej duše. Pápež to odporúčal aj mladým: ***„On sa vás pýta či chcete plnosť života. A ja sa vás v Jeho mene pýtam: Chceš plný život? Začni od teraz tým, že sa necháš dojať!“***[119] Mať srdce neznamená prepožičiavať sa afektovanosti či sentimentálnosti, ktoré sú len obyčajnou karikatúrou skutočnej nehy. Novo objaviť srdce, nechať sa

dojať, môže byť naopak cestou k Bohu. ***„Moje úbohé srdce túži po nehe“***, zapísal si svätý Josemaría v roku 1932. ***„Si oculus tuus scandalizat te... Nie, nie je potrebné odhadzovať ho ďaleko: veď bez srdca sa nedá žiť. (...) A tá neha, ktorú si vložil do človeka , je nasýtená, naplnená, keď ťa človek hľadá, nehou (ktorá ťa doviedla na smrť) tvojho božského Srdca!“***[120] Za Máriou - a skrze ňu za Ježišom – možno ísť cestou nehy, pretože to je spôsob, akým sa deti učia spoznávať svoju matku a zverovať jej celý život.

Po tejto, alebo po iných cestách, ktoré nám Boh ukáže, prenikneme do nesmierneho objavu: a síce, že máme v nebi krásnu Matku, Pannu Máriu.

**

Objavovanie rôznych horizontov , ktoré sme postupne preberali v týchto článkoch, nevýslovným spôsobom rozšírilo srdce svätého Josemaríu. Vedený Pánom za ruku začal postupne chápať zmysel kríža a začal sa cítiť ako dieťa láskyplného otca; objavil horúcu a dôvernú lásku Ježiša; naučil sa byť milovaný Bohom, našim utešiteľom, a dôverovať Mu viac než vlastným silám; a dokázal odovzdať hlavnú úlohu vo svojom živote a pôsobeniu na zemi Duchu Svätému. Pochopil, že plnosť kresťanského života nespočíva v plnení množstva úloh, v dosiahnutí určitého štandardu alebo **„vo vykonaní mimoriadnych činov, ale v zjednotení s Kristom, v prežívaní jeho tajomstva, v osvojovaní si jeho postojov, jeho myšlienok, jeho konania. Meradlo svätosti je dané formátom, ktorý dosiahne Kristus v nás tým, že celý svoj život pripodobňujeme silou Ducha Svätého Jeho životu“**[121]. Podľa vzoru svätého Josemaríu môžeme aj my prosiť Boha, aby nám pomohol preniknúť do horizontov vnútorného života, do tak dobre známych, súčasne však nesmierne rozľahlých krajín, ktoré nám umožnia, ***„aby sme sa ponorili do nekonečnej Božej lásky a mohli ju tak hlásať ľuďom“***[122]. Niet naliehavejšej... a krajšej cesty.

Notas

[←1]

F. Ocáriz, *Pastiersky list*, 14-II-2017, č. 30.

[←2]

Porov. Sv. Josemaría, *Cesta*, č. 961; *Boží priatelia*, č. 239.

[←3]

Sv. Josemaría, *Ísť s Kristom*, č. 97.

[←4]

Sv. Josemaría, *Vyhňa*, č. 540.

[←5]

Sv. Katarína Sienská, *Dialóg*, č. 167.

[←6]

Svätý Cyril Jeruzalemský, *Katechéza* 16, 16.

[←7]

Svätý Josemaría, *Rozjímania* 24-XII-1969, v A. Vázquez de Prada, *Zakladateľ Opus Dei*, I. diel, s. 278

[←8]

Svätý Josemaría, *Súkromné poznámky,* č. 1637, v A.Vázquez de Prada, *Zakladateľ Opus Dei*, I. diel s.328

[←9]

Svätý Josemaría, *Ísť s Kristom*, č. 64.

[←10]

Pápež František, *Homília na omši na zahájení pontifikátu*, 19-III-2013

[←11]

František, *Homília*, 31-VII-2016.

[←12]

Benedikt XVI., *Homília na omši na zahájení pontifikátu*, 24-IV-2005.

[←13]

Svätý Josemaría, *List* 25-I-1961, č.54. v E.Burkhart, J. López, *Vida cotidiana y santidad en la enseňanza de San Josemaría*, zv.2, Rialp, Madrid 2013, s. 20, pozn. 3.

[←14]

Svätý Josemaría*, Poznámky z kázní*, 6-VII-1974, v E.Burkhart, J. López*, Vida cotidiana y santidad en la enseňanza de San Josemaría*, zv. 2, s. 108.

[←15]

F. Ocáriz, *Pastiersky list,* 14-II-2017, č. 8.

[←16]

Svätý Josemaría, *Boží priatelia*, č. 143.

[←17]

Svätý Josemaría, *Brázda*, č. 860.

[←18]

Porov. napríklad F. Ocáriz, „Filiación divina“, v *Diccionario de san Josemaría Escrivá de Balaguer*, Monte Carmelo, Burgos 2013, s. 519-526.

[←19]

Svätý rok milosrdenstva umožnil niektoré z nich objaviť. Porov. Pápežská rada pre novú evanjelizáciu, Milosrdní ako Otec. Príspevky pre Svätý rok milosrdenstva 2015-2016.

[←20]

Svätý Josemaría, *Boží priatelia*, č. 150.

[←21]

František, *Homília*, 31-VII-2016.

[←22]

Svätý Ján Pavol II. *Homília*, 4-V-2003.

[←23]

Svätý Josemaría, *Ísť s Kristom,* č. 64.

[←24]

Svätý Ján Pavol II., enc. *Dives in Misericordia* (30-XI-1980), č. 5.

[←25]

Sv. Josemaría, *Ísť s Kristom*, č. 66.

[←26]

F. Ocáriz – I. de Celaya, *Vivir como hijos de Dios*, Eunsa, Pamplona 1993, s. 54.

[←27]

Sv. Josemaría, *Ísť s Kristom*, č. 66.

[←28]

Porov. F. Ocáriz, *Pastiersky list*, 14-II-2017, č. 8.

[←29]

Svätý Josemaría, *Cesta*, č. 88.

[←30]

Cesta, kriticko-historické vydanie od P. Rodrigueza, 3.vyd., Rialp, Madrid 2004, komentár k č.88. Porov. R. Herrando*, Los aňos de seminario de Josemaría Escrivá en Zaragoza (1920-1925),* Rialp, Madrid 2002, 197-201.

[←31]

Svätý Josemaría, *Súkromné poznámky*, č.1637, v *Cesta*, kriticko-historické vydanie, komentár k č. 422. Prvý deň duchovných cvičení bol 4. októbra 1932. Text bol základom pre bod č.2 *Vyhne.*

[←32]

List 29-XII-1947/14-II-1966, č. 11, v A.Vázquez de Prada*, Zakladateľ Opus Dei,* I. časť,č.223.

[←33]

Svätý Josemaría, *Ísť s Kristom*, č. 169.

[←34]

Svätý Josemaría, *Cesta*, č. 422.

[←35]

Porov. tamtiež, č. 244, 436.

[←36]

Svätý Josemaría, *Vyhňa*, č. 495.

[←37]

S. Canals*, Ascética meditada*, Rialp, Madrid 2011, kap. „Jesús como amigo“.

[←38]

Svätý Josemaría, *Cesta*, č. 91.

[←39]

Svätý Augustín, *Soliloquios* II, 1.1.

[←40]

Svätá Terézia od Ježiša*, Život*, kap. 8, č. 5.

[←41]

Svätý Josemaría, *Vyhňa*, č. 738.

[←42]

Svätý Josemaría, v *Dos meses de catequesis*, zv. II, 651 (AGP, Biblioteca P04).

[←43]

S.Hahn*, „San Josemaría Escrivá, lector de la Sagrada Escritura*“, v Romana 40 (2005).

[←44]

Spomienky F.Botellu, v J.L.González Gullón, *DYA. La Academia y Residencia en la historia del Opus Dei (1933-1939*), Madrid, Rialp 2016, 3. vyd., 429.

[←45]

Svätý Josemaría, *Boží priatelia*, č. 253.

[←46]

Blahoslavený Álvaro del Portillo, „Úvod“ k *Ísť s Kristom*.

[←47]

František, ap.exh. *Evangelii gaudium* (24-XI-2013), č. 153.

[←48]

Svätý Josemaría, *Boží priatelia*, č. 253.

[←49]

Benedikt XVI, ap. exh. *Verbum Domini*, (30-X-2010), č. 87.

[←50]

Javier Echevarría, „*San Josemaría Escrivá, maestro de oración en la vida ordinaria*, Magnificat 2006.

[←51]

Svätý Josemaría, *Cesta*, č. 537.

[←52]

Spomienka, v A. Vázquez de Prada, *Zakladateľ Opus Dei*, II. Diel, s. 393.

[←53]

Spomienka Francisca Ponze, v A. Vázquez de Prada*, Zakladateľ Opus Dei*, II. diel, s. 289.

[←54]

DYA. La Academia y Residencia..., 342.

[←55]

Porov. *Mt* 10,40;24,40; *Lk* 10,16.

[←56]

Svätý Josemaría, *Ísť s Kristom*, č. 111.

[←57]

Spomienky F. Botellu, v *DYA. La Academia y Residencia*..., 433.

[←58]

Spomienky J. Jiméneza Vargasa, v *DYA. La Academia y Residencia*..., 443.

[←59]

A. Vázquez de Prada, *Zakladateľ Opus Dei*, III. Diel, s. 287.

[←60]

František, *Krížová cesta s mladými na Svetových dňoch mládeže* , 29-VII-2016.

[←61]

František, *Homília*, 27-IV-2014.

[←62]

Svätý Bernard*, Kázne 61* (na Pieseň piesní),4. Bohaté svedectvo o tejto úcte a spôsobe, akým bola požívaná, možno nájsť v P.Beteta, *Mirarán al que traspasaron*, Rialp, Madrid 2009.

[←63]

Svätý Josemaría, *Apuntes íntimos*, č.1799 z r.1933, v Svätý Ruženec. *Edición crítico-histórica*, Rialp, Madrid 2010, komentár k prvému slávnostnému tajomstvu, s. 226, pozn. 5.

[←64]

„Podľa môjho pôvodného predsavzatia zostanem každý deň ukrytý v prebodnutom boku môjho Pána“ Svätý Josemaría*, Apuntes íntimos,* č. 1763, de 1934, v *Ceste, Edición crítico-histórica*, Rialp, Madrid 2004, 3ª ed., komentár k č.288.

[←65]

Svätý Josemaría, List Juanovi Jimenezému Vargasovi, 6-VI-1938, v A. Vázquez de Prada, *Zakladateľ Opus Dei*, II. diel, s. 205.

[←66]

Tamtiež

[←67]

František, *Generálna audiencia*, 12-IV-2017.

[←68]

Tamtiež

[←69]

Julio Martínez, „*Defendido“* v *Gloria*, Rialp, Madrid 2016.

[←70]

František, *Homília*, 7-IV-2013.

[←71]

Svätý Josemaría, *Boží priatelia*, č. 303.

[←72]

Svätý Josemaría, *Svätý Ruženec*, prvé tajomstvo Slávnostného ruženca.

[←73]

Javier Echevarría*, Memoria del Beato Josemaría*, Rialp, Madrid 2000, s. 235.

[←74]

František, ap. exh. *Evangelii Gaudium,* 24-IX-2014, č. 270.

[←75]

Svätý Josemaría, *Ísť s Kristom*, č. 127

[←76]

Tamtiež č. 128.

[←77]

P. Rodríguez, komentár k č. 57 Cesta, Edición crítico-histórica, s. 269.

[←78]

Svätý Josemaría*, Apuntes íntimos*, č. 864, v P.Rodriguez*, Cesta*. Edición crítico-historica, komentár k č.57, s. 270. Odkazuje sa tu na štúdiu J.L. Illanesa, "*Trato con el Espíritu Santo y dinamisimo de la experiencia espiritual. Consideraciones a partir de un texto del Beato Josemaría Escrivá*", v P. Rodríguez et al. *El Espíritu Santo y la Iglesia: XIX Simposio Internacional de Teología de la Universidad de Navarra*, Servicio de Publicaciones de la Universidad de Navarra, 1999, 467-479.

[←79]

Svätý Josemaría, *Boží priatelia*, č. 306.

[←80]

Porov. P.Rodríguez*, Cesta, Edición crítico-histórica*, komentár k č. 57. Autor datuje vznik tohto bodu 22-XI-1932.

[←81]

Svätý Ján Pavol II, ap. list *Novo millennio ineunte*, 6-I-2001, č. 4.

[←82]

S. Rubin, F. Ambrogetti, *El Papa Francisco. Conversaciones con Jorge Bergoglio,* Ediciones B, Barcelona 2013, 48.

[←83]

Svätý Ján Pavol II, *Novo millenio ineunte*, č. 38.

[←84]

Tamtiež.

[←85]

Svätý Josemaría, *Rozhovory*, č. 40.

[←86]

Svätý Josemaría, *Ísť s Kristom*, č. 134.

[←87]

Porov. F. Ocáriz*, Pastiersky list,* 14-II-2017, č. 8.

[←88]

Svätý Josemaría, *Ísť s Kristom*, č. 127.

[←89]

Svätý Ján Pavol II*, Príhovor*, 5-VI-2004.

[←90]

Tamtież

[←91]

Benedikt XVI, *Poslední rozhovory s Peterem Seewaldem*, Barrister&Principal, Brno 2017.

[←92]

Tamtież

[←93]

Svätý Josemaría, *Ísť s Kristom*, č. 130.

[←94]

J.Philippe, *Ve škole Ducha Svatého*, Karmelitánske nakladatelství, Kostelní Vydří 2003, s. 50. O tejto otázke všeobecne por. 45-59.

[←95]

František, ap.exh. *Evangelii Gaudium* (24-XI-2013), č. 20.

[←96]

F. Ocáriz, *Pastiersky list,* 14-II-2017, č.9.

[←97]

František, *Generálna audiencia*, 31-V-2017.

[←98]

Svätý Josemaría, *Vyhňa* č. 994.

[←99]

František, *Evangelii Gaudium,* č. 262.

[←100]

Svätý Josemaría, *Boží priatelia*, č. 244.

[←101]

Svätý Ján Pavol II., enc. *Redemptoris Mater*, 25-III-1987, č. 23.

[←102]

Tamtiež, č. 45.

[←103]

Svätý Josemaría, Úryvok z jeho modlitby prednesenej v starej bazilike našej Pani Gudalupskej (Mexiko), 20-V-1970, v P. Casciaro, *Ani ve snu*, s. 243.

[←104]

Svätý Josemaría*, Boží priatelia*, č. 296.

[←105]

Svätý Josemaría*, Poznámky z rodinného stretnutia*, 26-VII-1974 (Crónica1975, s.223, v AGP, knižnica, P01). Soška je uložená vo výstavnom priestore na predmety z jeho života v centrálnom sídle Opus Dei v Ríme.

[←106]

A. Vázquez de Prada, *Zakladateľ Opus Dei,* I. diel, s. 291.

[←107]

Svätý Josemaría*, Svätý Ruženec*, 2. Tajomstvo slávnostného ruženca.

[←108]

Svätý Josemaría, *Súkromné poznámky*, č. 820, 5-IX-1932,v *Svätý Ruženec*, Edición crítico-histórica, úvod do 2. Tajomstva slávnostného ruženca, s. 234.

[←109]

Tamtież

[←110]

Svätý Josemaría, *Cesta*, č. 495.

[←111]

Svätý Josemaría, *Text zo zošitu VI*, č. 825, datovaný 17-IX-1932, v *Ceste*, Edición crítico-histórica, komentár k č. 494.

[←112]

Svätý Josemaría, *Poznámky z besedy*, Madrid 23-X-1972, v *Ceste*, Edición crítico-historica, komentár k č. 494.

[←113]

Blahoslavený Álvaro del Portillo, *Poznámka z rozhovoru*, Madrid 4-IX-1977, citované v P.Rodríguez, *Cesta*, Edición crítico-histórica, komentár k č. 495.

[←114]

„La Virgen,Madre del Seňor y Madre nuestra es el atajo para llegar a Dios.“ v J. Echevarría, “*El amor a Maria Santísima en las enseňanzas de Mons.Josemaría Escrivá de Balaguer*“, Palabra, 156-157, 1978, s. 341-345.

[←115]

Benedikt VXI, *Generálna audiencia* 27-II-2013.

[←116]

J. Daniélou, *El misterio del Adviento*, Cristiandad, Madrid 2006, s. 120.

[←117]

Svätý Josemaría, *Cesta*, č. 516.

[←118]

Svätý Josemaría, *poznámky z kázni*, 20-XII-1974, v E. Burkhart, J. López, *Vida contidiana y santidad en la enseňanza de San Josemaría*, 2. diel, p. 68.

[←119]

František , Prejav, 28-VII-2016.

[←120]

Svätý Josemaría, *Súkromné poznámky*, č.1658, 9-X-1932, v Ceste *Edición crítico-histórica*, komentár k č. 118. Porov *Mk* 9,47.

[←121]

Benedikt XVI, *Generálna audiencia*, 13-IV-2011.

[←122]

Svätý Josemaría, *Ísť s Kristom*, č. 97.